

Archeologienota

Ronse – Ninovestraat 160

Jelke Van Buggenhout

Bornem
2021

Colofon

Rapporten van het archeologisch onderzoeksbureau All-Archeo bvba

Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Auteurs: Jelke Van Buggenhout

All-Archeo bvba
Woestijnstraat 45
2880 BORNEM

Wettelijk depot nummer
D/2021/12.807/41

© All-Archeo bvba

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever.

All-Archeo bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verslag resultaten bureauonderzoek	5
2.1	Administratieve gegevens	5
2.2	Archeologische voorkennis	7
2.3	Onderzoeksopdracht	7
2.3.1	Vraagstelling en randvoorwaarden	7
2.3.2	Beschrijving geplande werken	8
2.3.3	Werkwijze	19
2.4	Assessmentrapport	19
2.4.1	Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied	19
2.4.2	Historische beschrijving van het onderzochte gebied	26
2.4.3	Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader	30
2.4.4	Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese	34
2.4.5	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	34
3	Samenvatting	36
4	Bibliografie	37
4.1	Publicaties	37
4.2	Websites	37
5	Bijlagen	38
5.1	Archeologische periodes	38

1 Inleiding

Deze archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 1000 m² of meer beslaat, de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de vergunning betrekking heeft 3000 m² of meer bedraagt en waarbij de percelen helemaal buiten de archeologische zones liggen, opgenomen in de vastgestelde inventaris van archeologische zones,¹ zoals bepaald in artikel 5.4.1 van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Het onderzoeksgebied valt niet binnen een beschermde archeologische site, noch binnen een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.²

Alle coördinaten die weergegeven worden, zijn uitgedrukt in Lambert 72, tenzij anders vermeld.

De uitvoering van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem gaat steeds de uitvoering van vooronderzoek met ingreep in de bodem vooraf. Het doel van een archeologisch vooronderzoek wordt immers met een minimum aan destructie van het archeologisch erfgoed bereikt.

¹ <https://geo.onroenderfgoed.be>

² <https://geo.onroenderfgoed.be>

2 Verslag resultaten bureauonderzoek

Het doel van de archeologische bureaustudie is de aanwezigheid, aard en bewaringsomstandigheden van de archeologische monumenten te kunnen inschatten, de landschappelijke opbouw van het gebied te kennen, om de impact van de werken op het aanwezige archeologische erfgoed in te schatten en daaruit concrete aanbevelingen te formuleren voor de verdere prospectiestrategie.

2.1 Administratieve gegevens

Projectcode: 2021B438

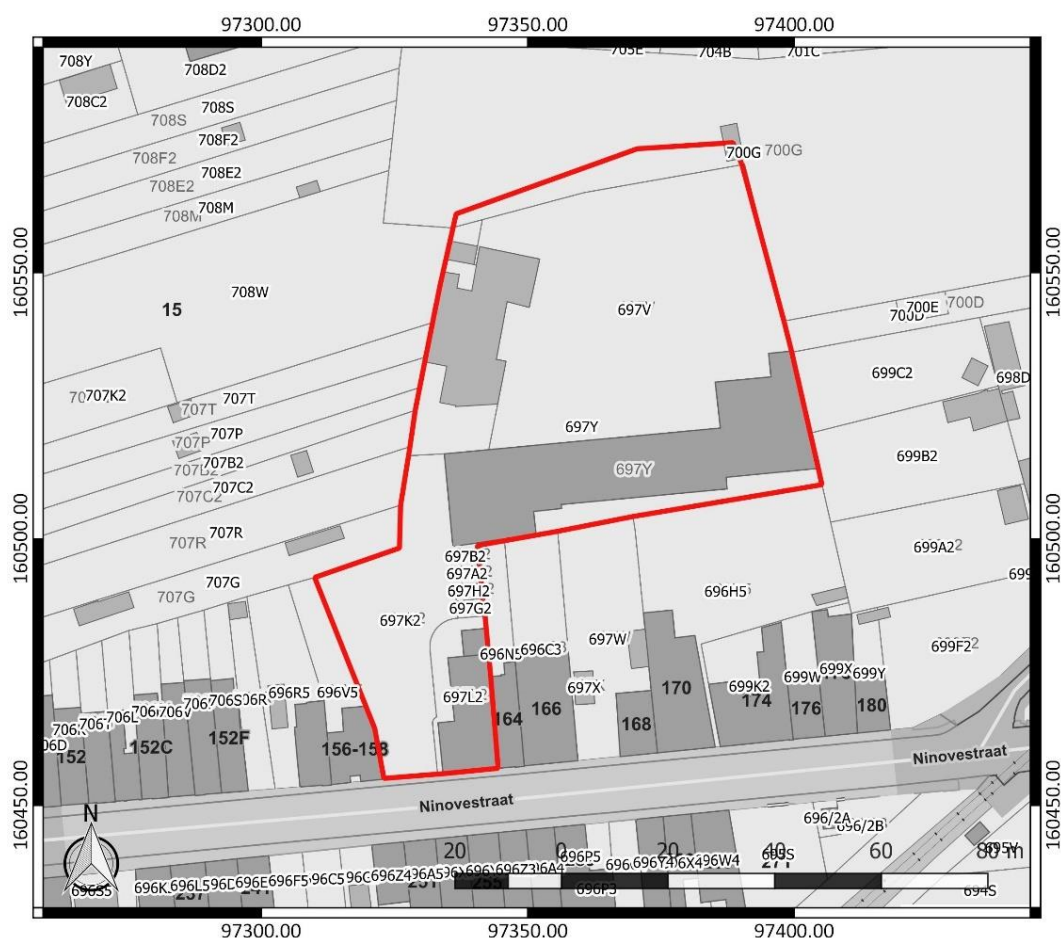
Erkend archeoloog: All-Archeo bvba, OE/ERK/Archeoloog/2015/00018

Locatie (provincie, gemeente, deelgemeente, adres, toponiem): Oost-Vlaanderen, Ronse, Ronse, Ninovestraat, Ninovestraat

Bounding box x/y Lambert 72 coördinaten:

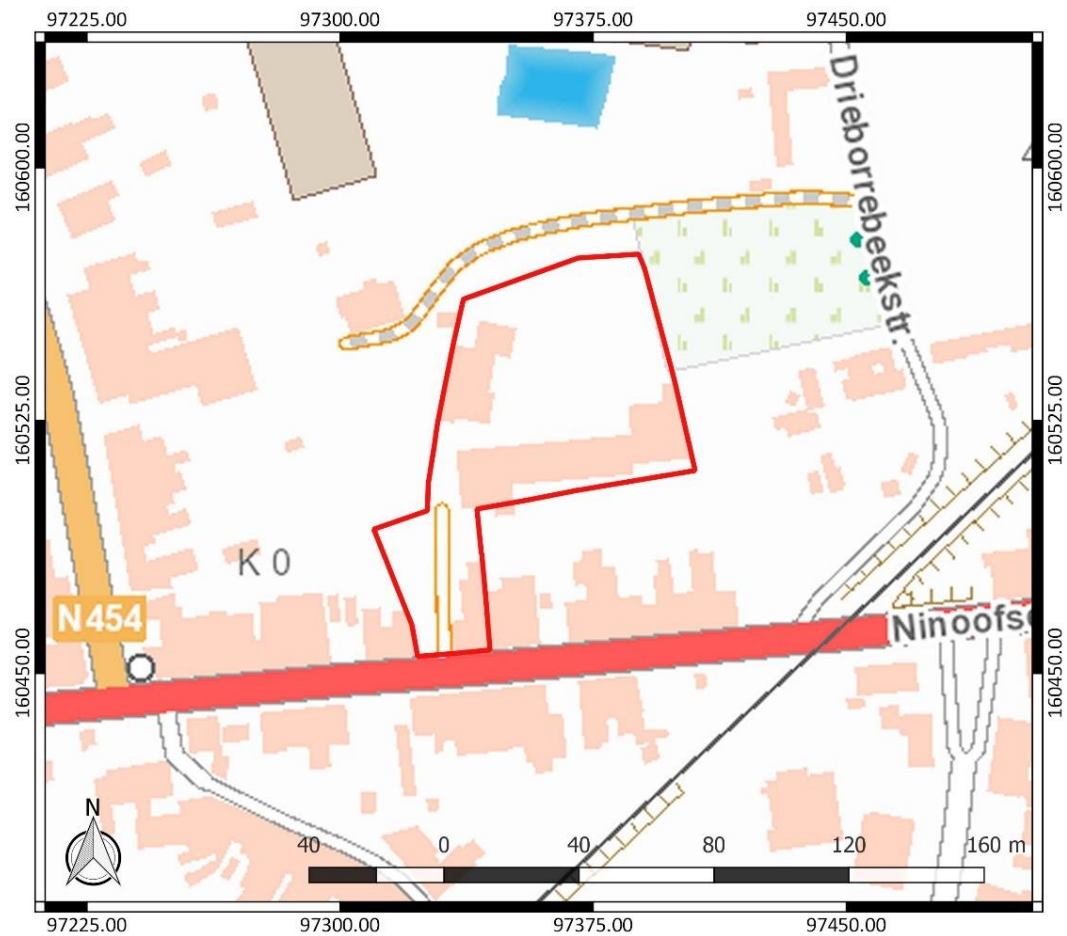
- 97310, 160455
- 97405, 160570

Kadastraal plan:

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 5540 m²

Topografische kaart:

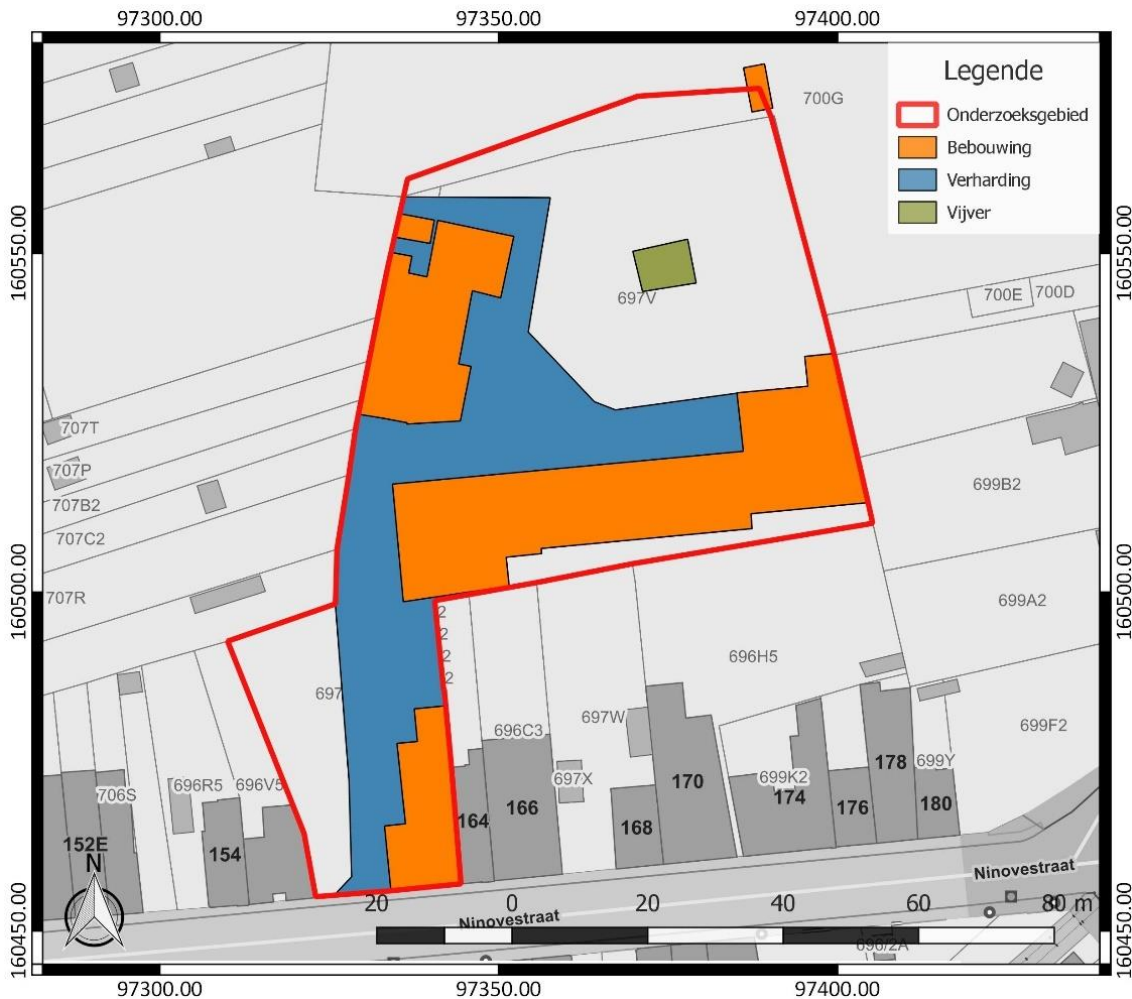

Figuur 2: Topografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.dov.vlaanderen.be>)

Begin- en einddatum uitvoering onderzoek: 02/03/2021 – 08/03/2021

Relevante termen uit de thesauri bij de Inventaris Onroerend Erfgoed: bureauonderzoek, steentijd, metaaltijden, Romeinse tijd, middeleeuwen, nieuwe tijd, akkerland, grasland

Verstoorde zones: er bevinden zich gebouwen, verhardingen en een vijver ter hoogte van het onderzoeksgebied (Figuur 3). Er kan verondersteld worden dat de realisatie ervan enige negatieve impact heeft gehad op het archeologisch bodemarchief. De precieze aard en de omvang van deze verstering is echter niet gekend.

Figuur 3: Verstoringenkaart, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.2 Archeologische voorkennis

Er is geen concrete archeologische voorkennis met betrekking tot het onderzoeksgebied.

2.3 Onderzoeksoopdracht

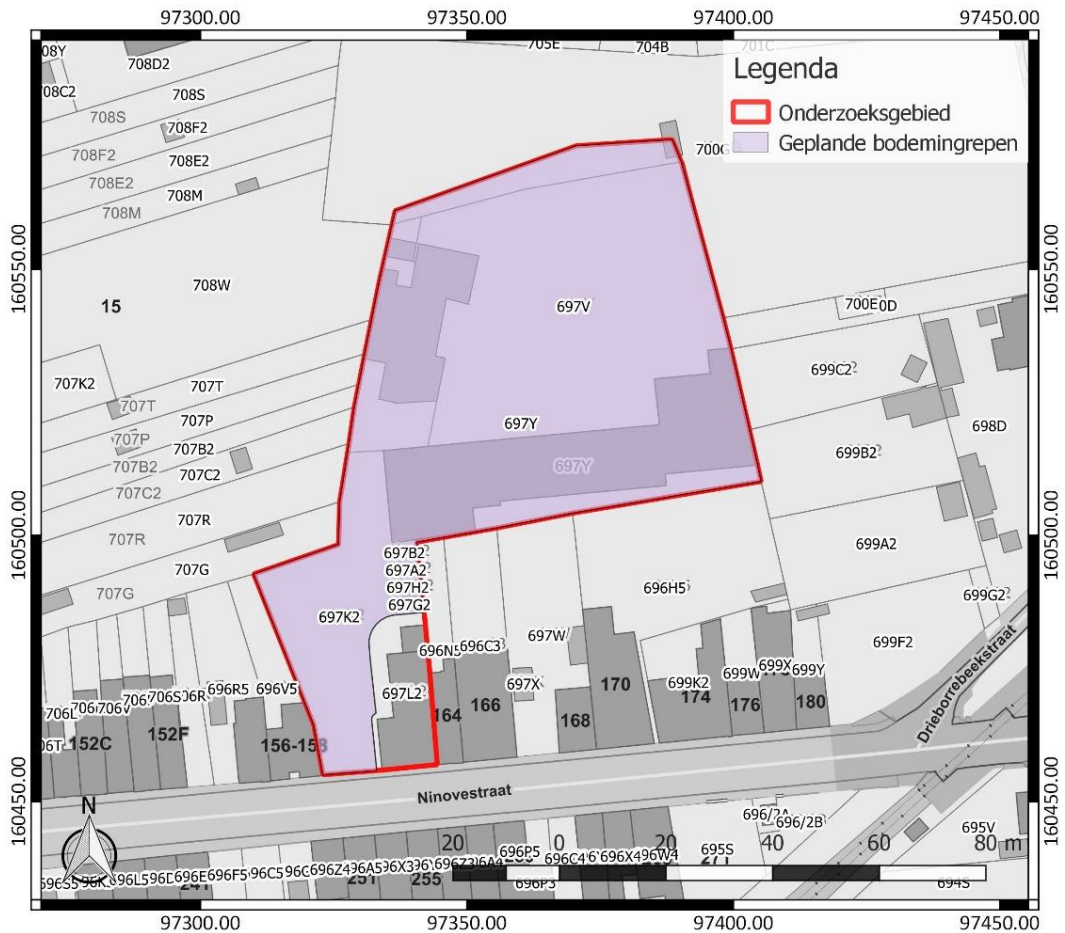
2.3.1 Vraagstelling en randvoorwaarden

Naar aanleiding van de geplande werken ter hoogte van het onderzoeksterrein werd een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd. Hierbij staat de vraag centraal wat de impact zal zijn van de geplande werken op het archeologisch bodemarchief. Op basis daarvan wordt een afweging gemaakt of verder archeologisch onderzoek met ingreep in de bodem nodig is.

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein?
- Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?
- Wat is de impact van de geplande werken?

Randvoorwaarden: de bebouwing aan de straatzijde ter hoogte van Ninovestraat 162 (kadastraal perceel 697L2) blijft behouden (Figuur 4). Bodemingrepen worden gepland in een zone van ca. 5231 m².

Figuur 4: Geplande bodemingrepen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

2.3.2 Beschrijving geplande werken

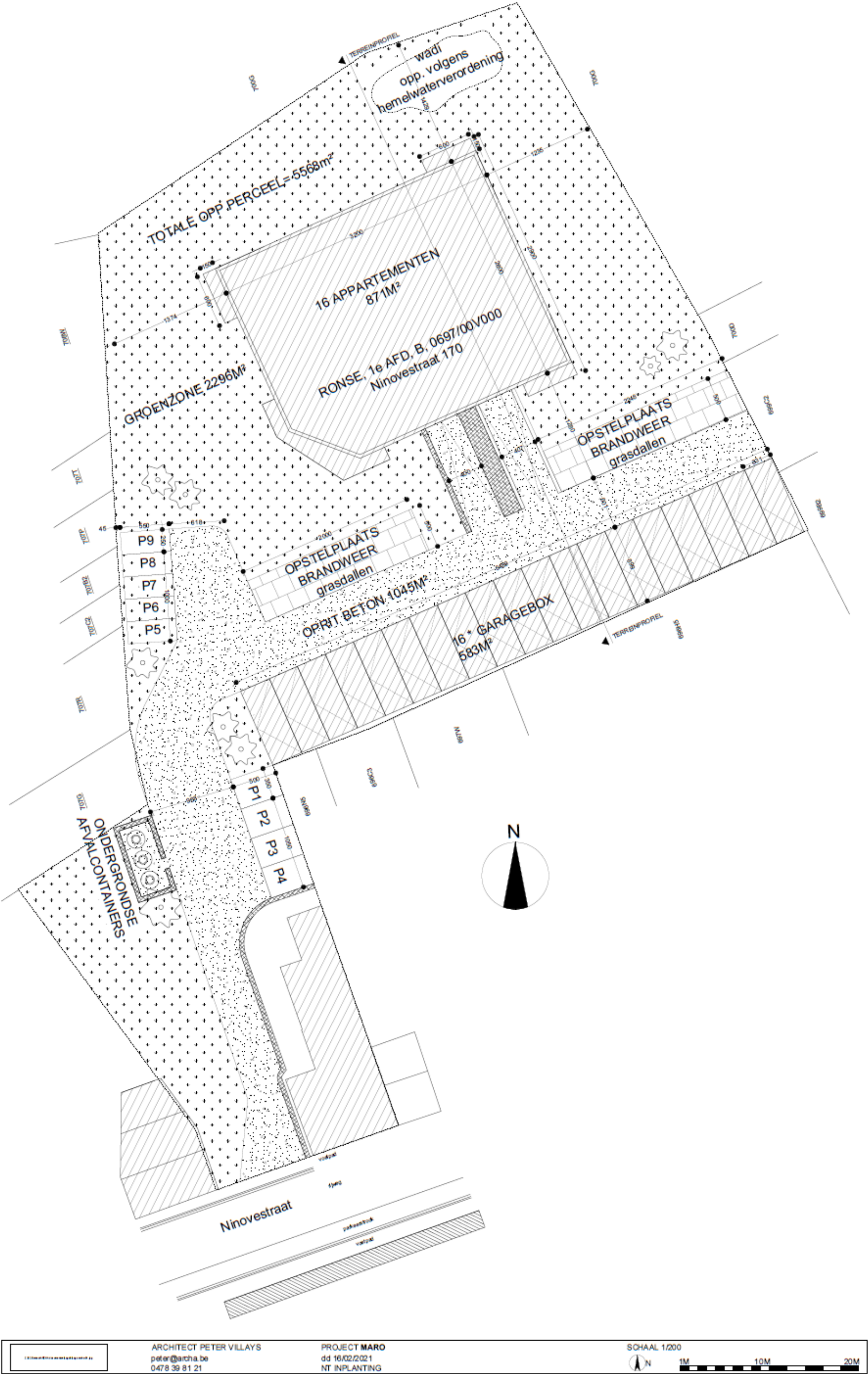
Op het terrein zullen de bestaande gebouwen op de kadastrale percelen 697V en 697Y gesloopt worden (Figuur 5). De bestaande verharding wordt verwijderd en opnieuw aangelegd in beton.

Op het terrein zal vervolgens een appartementsblok met 16 appartementen gebouwd worden (Figuur 6-Figuur 17). De wooneenheden zijn gelegen op het gelijkvloers en de drie verdiepingen. Het gebouw wordt bovendien onderkelderd, waar tien parkeerplaatsen en vijf bergingen evenals een technische ruimte in aanwezig zullen zijn. Dit betekent voor het terrein ter hoogte van de nieuwe bebouwing een verstoring van minstens 2,90 m diep onder het maaiveld. Het gebouw zal bereikbaar zijn via een nieuw aangelegde oprit in beton.

Verder worden op het terrein nog 16 garages (Figuur 18-Figuur 22) en negen bovengrondse parkeerplekken voorzien. Twee grasdallen nabij het appartementsgebouw zullen dienstdoen als opstelplaats voor de brandweer. Langsheen de toegangsweg naar de appartementen worden ondergrondse afvalcontainers voorzien. Achter het gebouw zal ook een wadi voor de infiltratie van hemelwater in de ondergrond voorzien worden. Verder worden nog een septische put, een pompput en een regenwaterput voorzien rondom het appartementsgebouw. Nutsleidingen worden aangelegd langs de oprit. De aanleg van ondergrondse afvalcontainers, wegenis, de wadi, garageboxen en parkeerplaatsen betekent vermoedelijk een verstoring van ca. 80 cm diepte. De exacte funderingsdiepte en -techniek van de geplande infrastructuur ligt in deze fase nog niet vast. Ook de locatie van bijvoorbeeld vorstranden, regenwaterputten en huisaansluitingen, die eveneens een verstoring van de ondergrond betekenen, ligt in het kader van de vergunningsaanvraag nog niet vast.

Figuur 5: Bestaande toestand

Figuur 6: Ontwerpplan

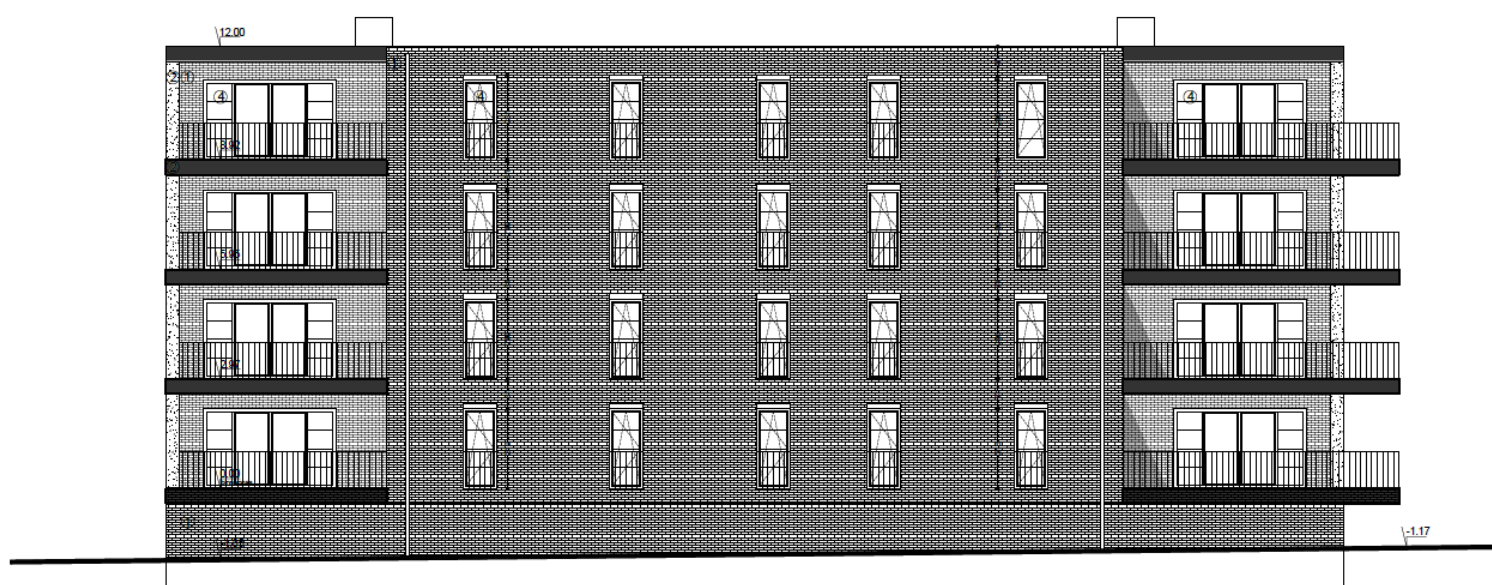
ARCHITECT PETER VILLAYS
peter@archa.be
0478 39 81 21

PROJECT **MARO**
dd 16/02/2021
NT VOORGEVEL

SCHAAL 1/100

1M 5M 10M

Figuur 7: Voorgevel appartementsgebouw

ARCHITECT PETER VILLAYS
peter@archa.be
0478 39 81 21

PROJECT **MARO**
dd 16/02/2021
NT ACHTERGEVEL

SCHAAL 1/100

1M 5M 10M

Figuur 8: Achtergevel appartementsgebouw

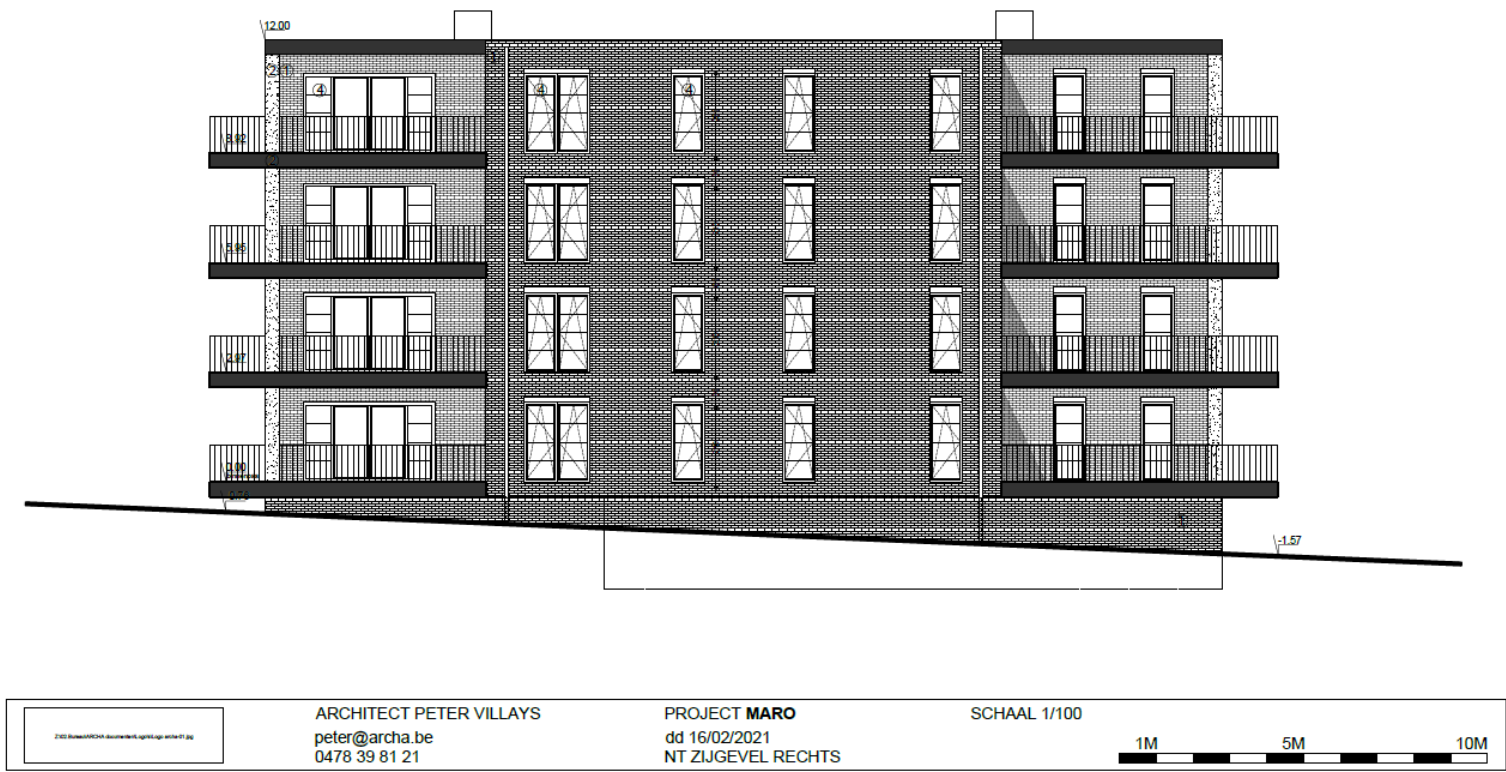
ARCHITECT PETER VILLAYS
peter@archa.be
0478 39 81 21

PROJECT **MARO**
dd 16/02/2021
NT ZIJGEVEL LINKS

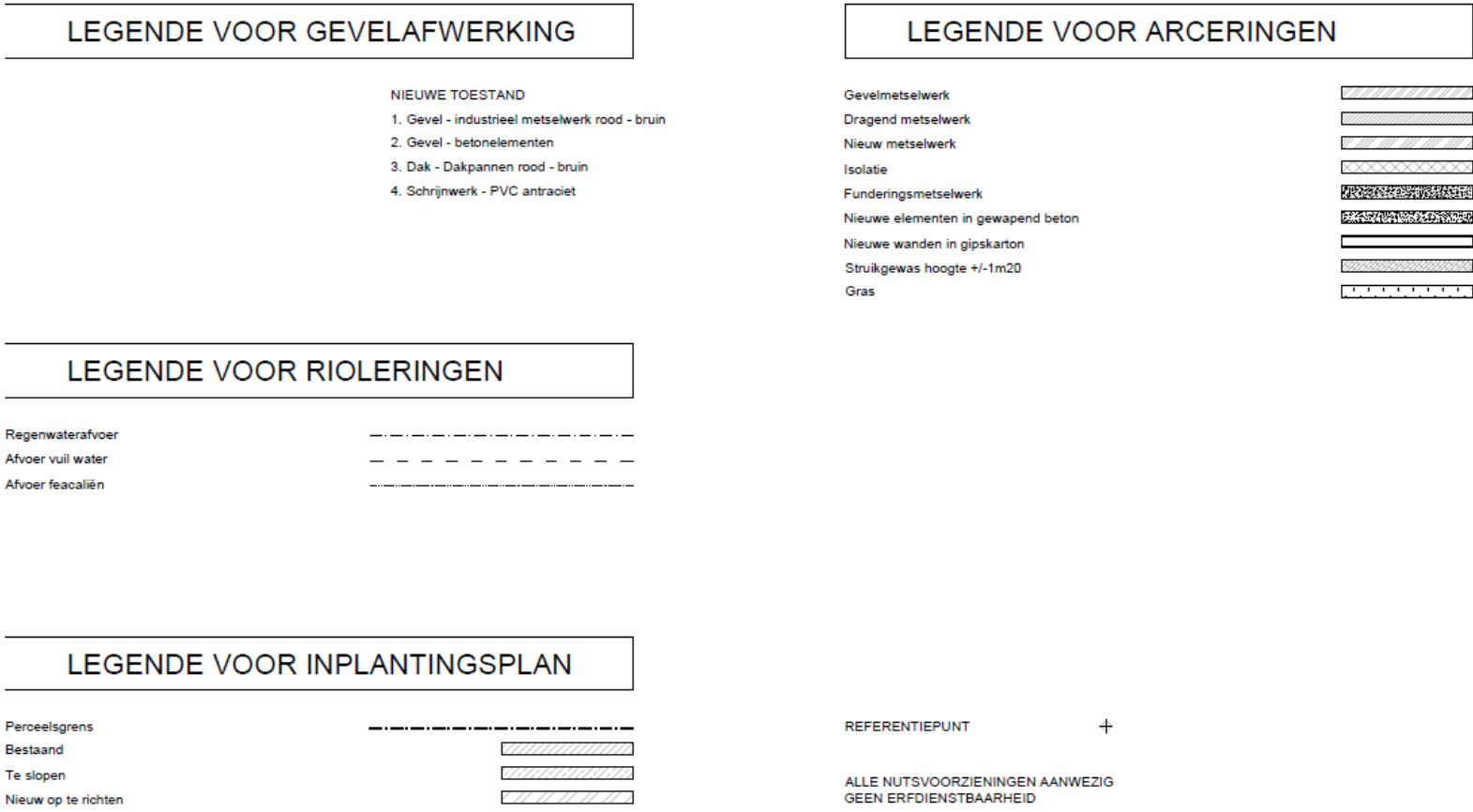
SCHAAL 1/100

1M 5M 10M

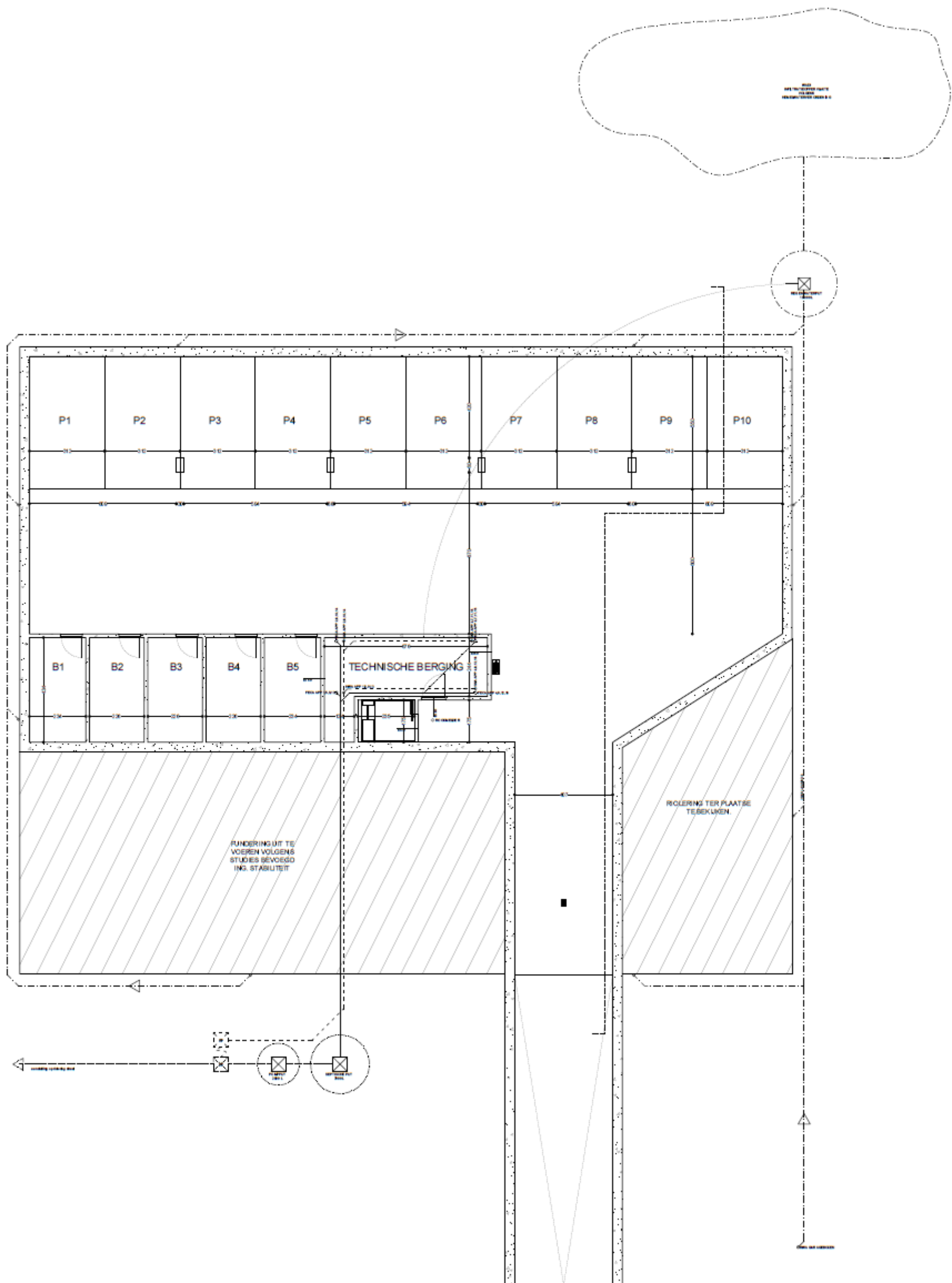
Figuur 9: Zijgevel links appartementsgebouw

Figuur 10: Zijgevel rechts appartementsgebouw

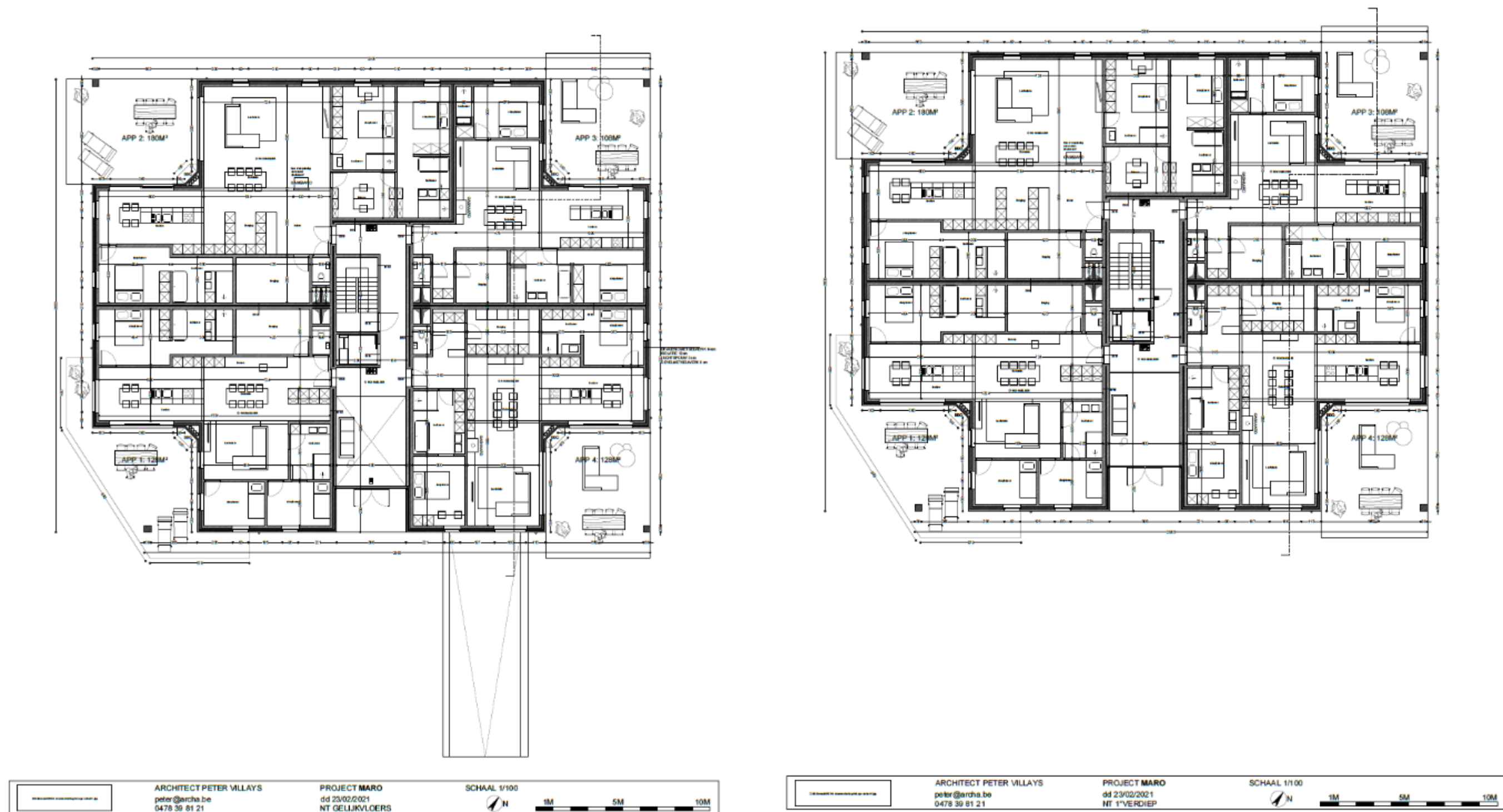

Figuur 11: Bijhorende legendes appartementsgebouw

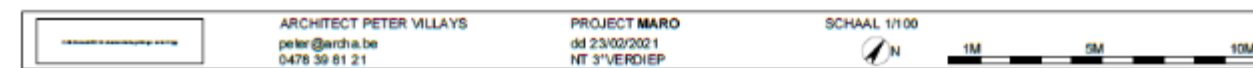
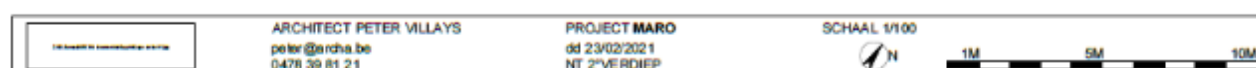
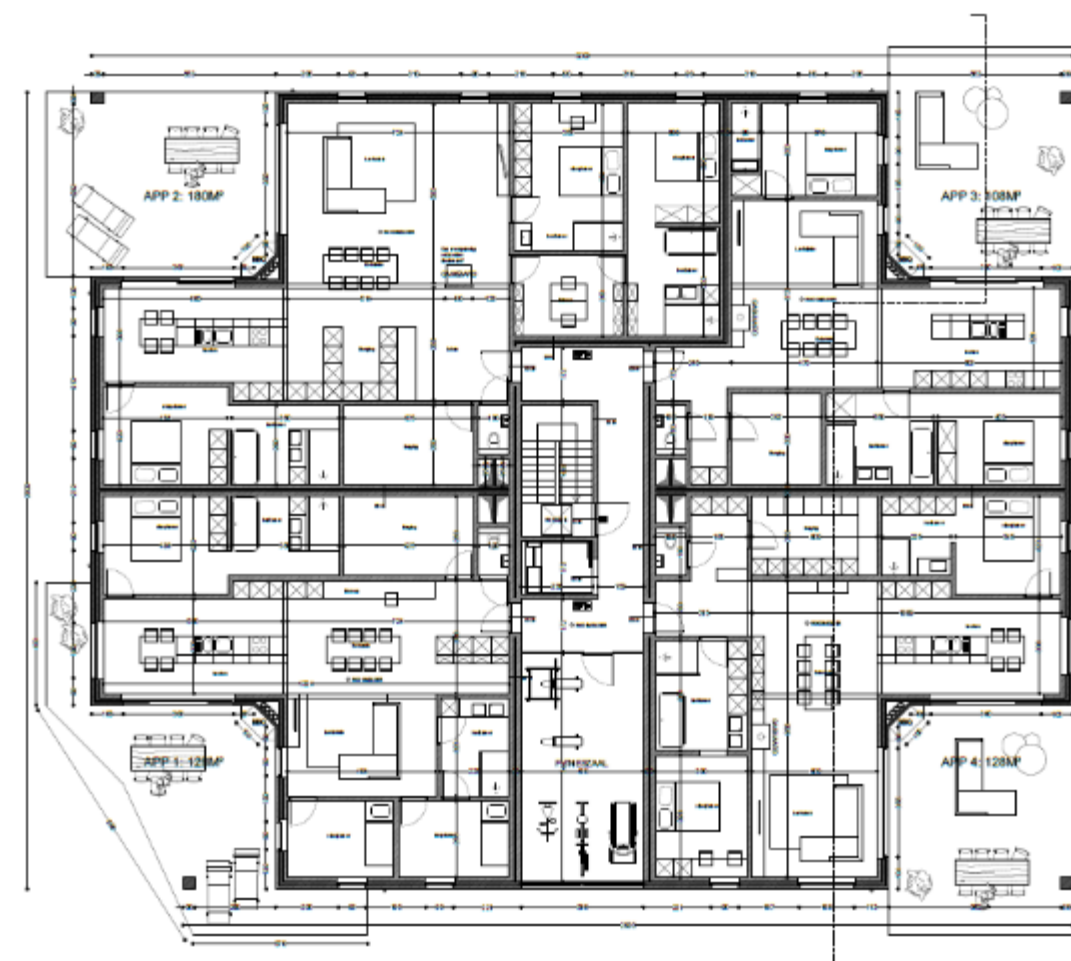
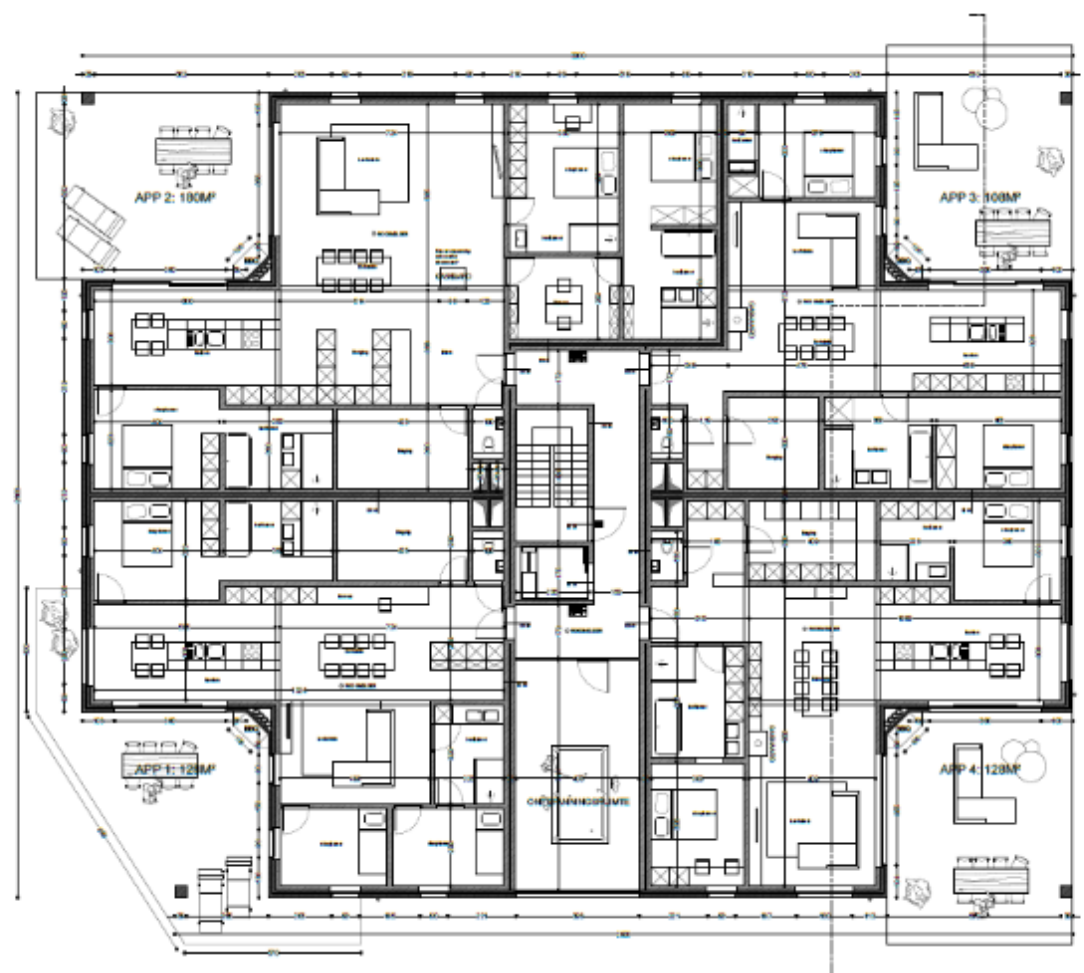

ARCHITECT PETER VILLAYS peter@archa.be 0478 39 81 21	PROJECT MARO dd 23/02/2021 NT KELDER - FUNDERING & RIOLERING	SCHAAL 1/100 N 1M 5M 10M
---	---	---

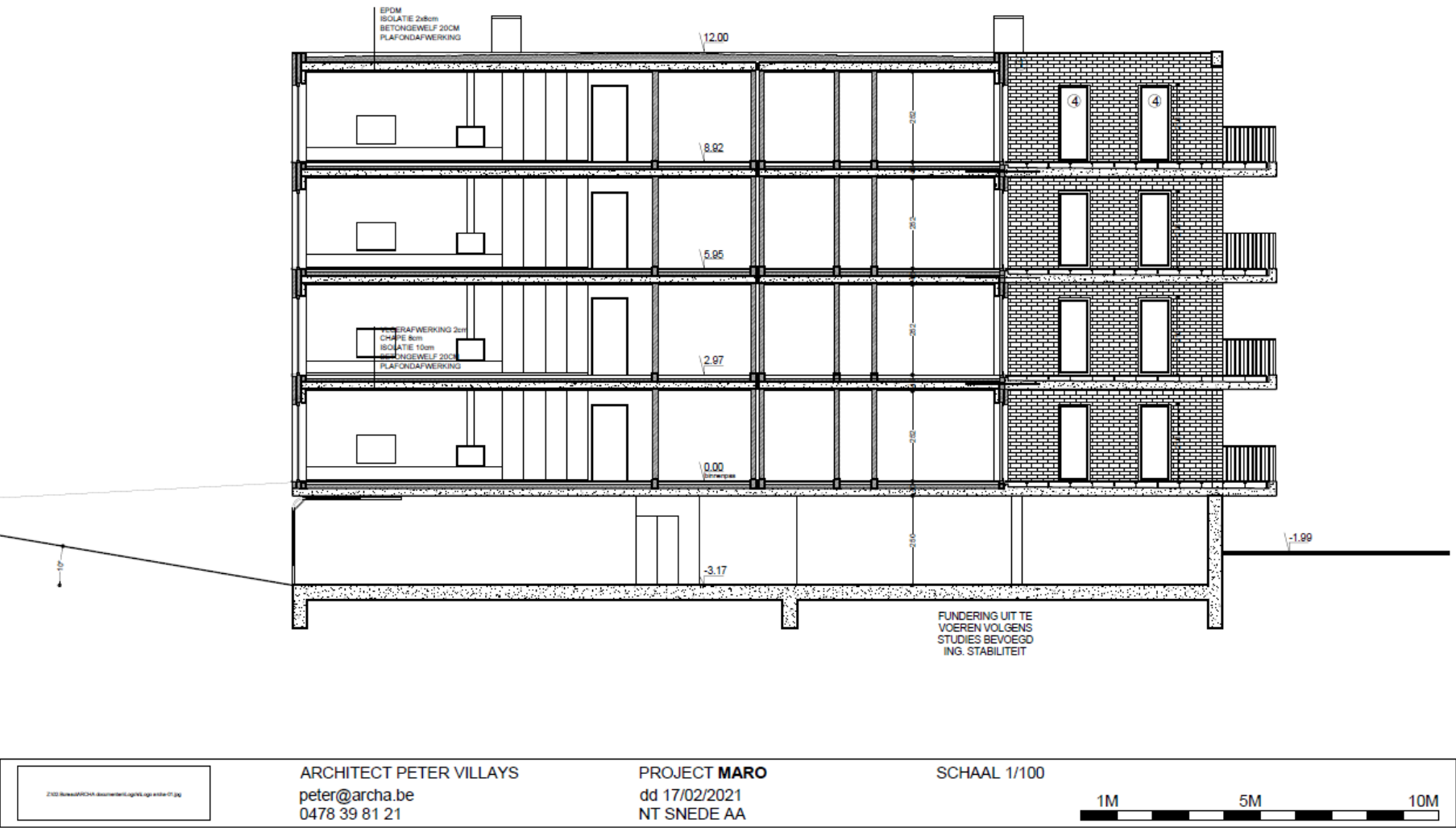
Figuur 12: Kelderplan met funderingen en riolering appartementsgebouw

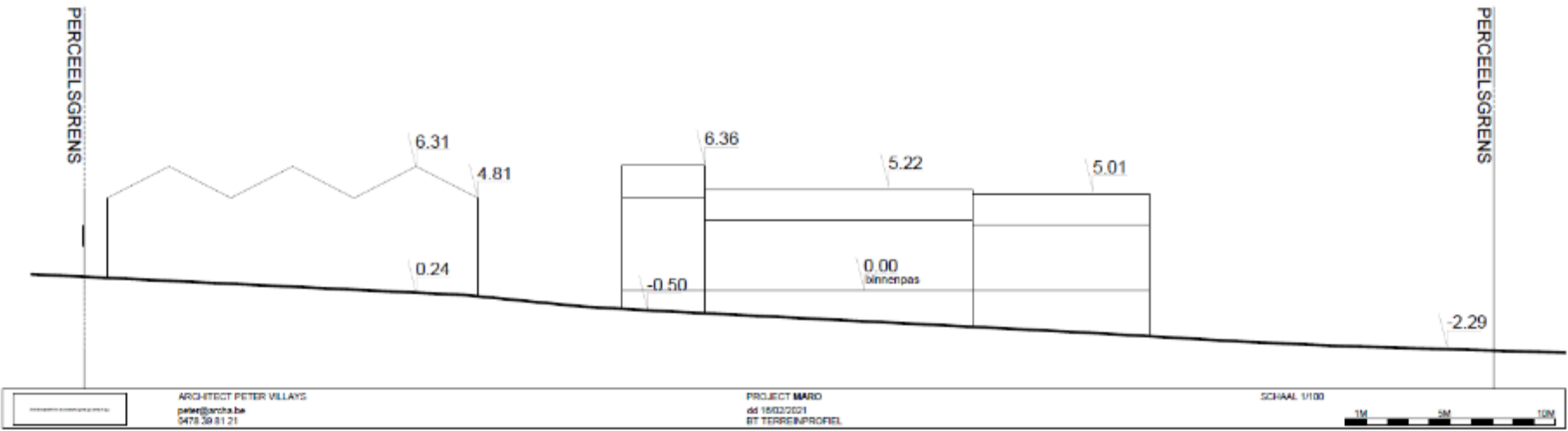
Figuur 13: Plan gelijkvloers (links) en eerste verdieping (rechts) appartementsgebouw

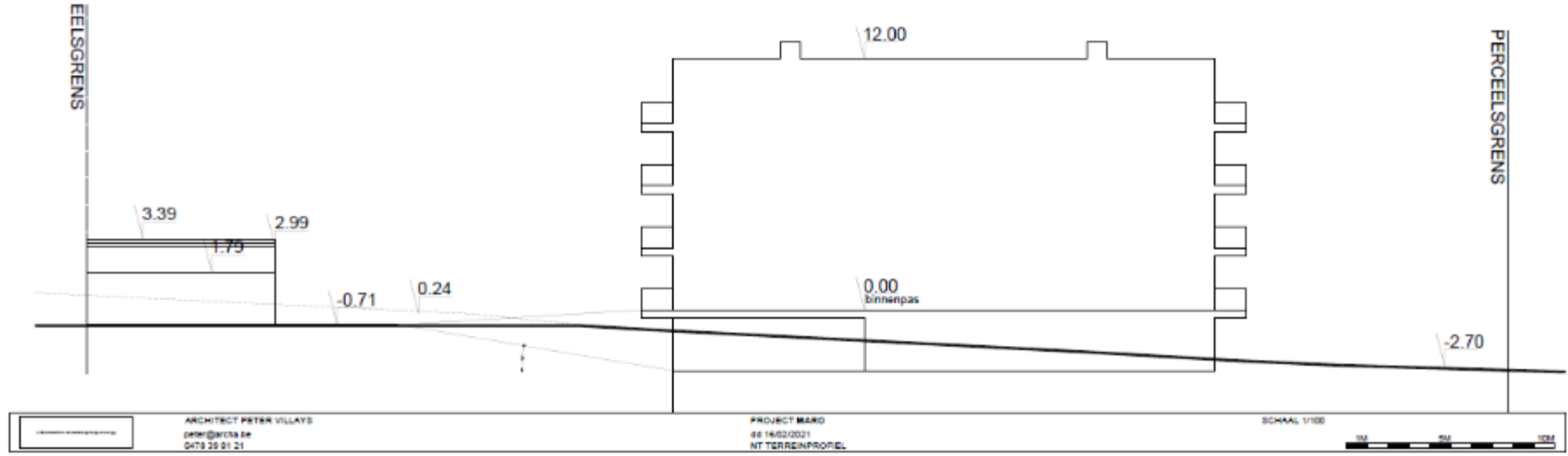
Figuur 14: Plan tweede (links) en derde (rechts) verdieping appartementsgebouw

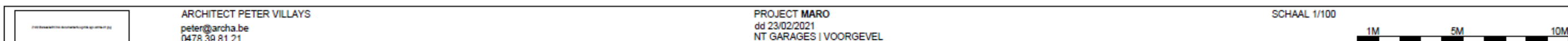
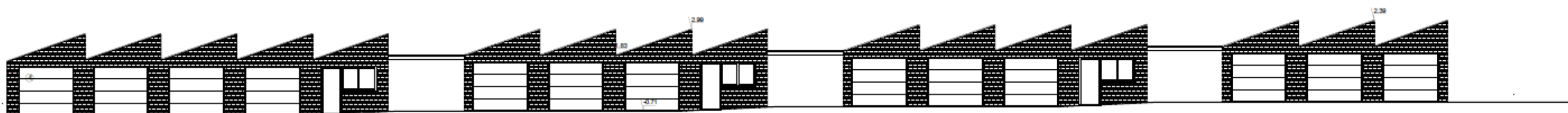
Figuur 15: Doorsnede appartementsgebouw

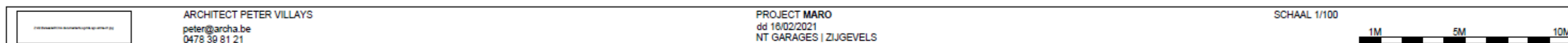
Figuur 16: Terreinprofiel bestaande toestand

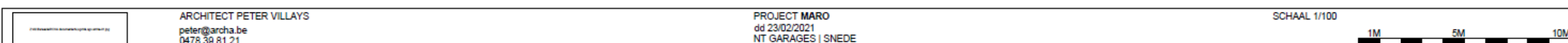
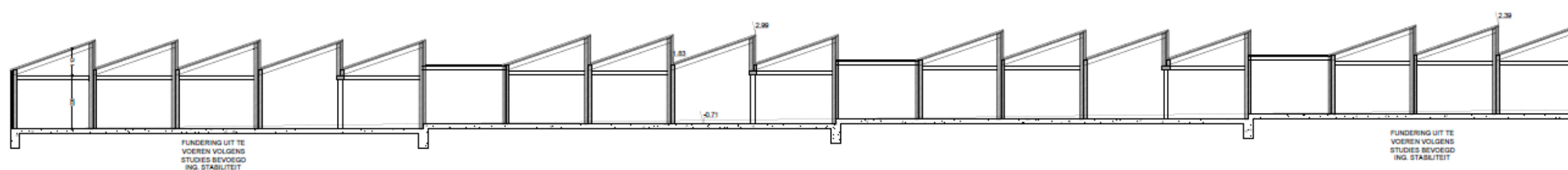
Figuur 17: Terreinprofiel nieuwe toestand

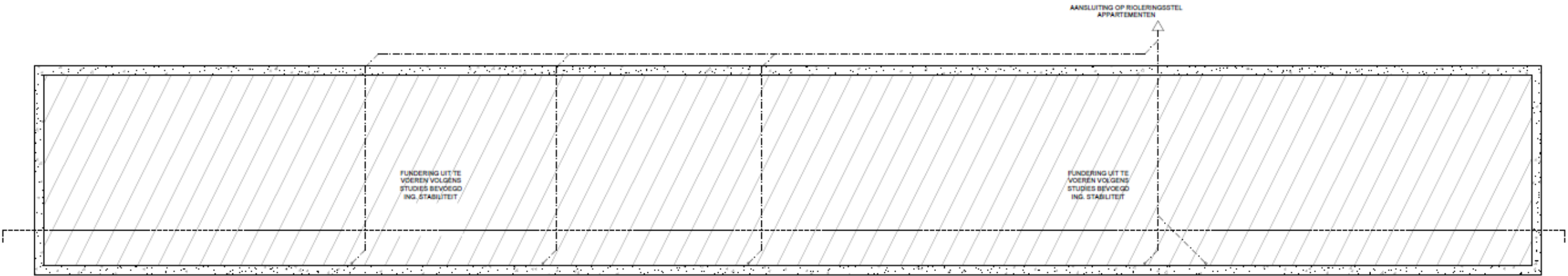
Figuur 18: Voorgevel garages

Figuur 19: Zijgevels garages

Figuur 20: Doorsnede garages

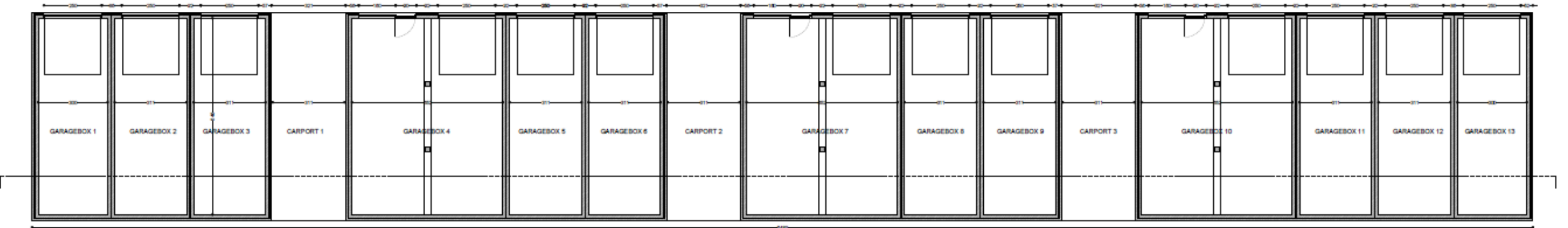
ARCHITECT PETER VILLAYS
peten@archa.be
0478 39 81 21

PROJECT MARO
dd 16/02/2021
NT GARAGES | KELDER - FUNDERING & RIOLERING

SCHAAL 1/100

1M 5M 10M

Figuur 21: Fundering en riolering garages

ARCHITECT PETER VILLAYS
peten@archa.be
0478 39 81 21

PROJECT MARO
dd 23/02/2021
NT GARAGES | GELIJKVLOERS

SCHAAL 1/100

1M 5M 10M

Figuur 22: Plan gelijkvloers garages

2.3.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek heeft betrekking op een zone die gekenmerkt wordt door een lage densiteit aan bebouwing in het verleden. Daarom wordt bijzondere aandacht besteed aan de landschappelijke opbouw en het landgebruik van het gebied.

Voor het bureauonderzoek zijn de aardkundige gegevens online opgezocht via www.dov.vlaanderen.be en www.geopunt.be. De geomorfologische kaart is niet beschikbaar voor het onderzoeksgebied. Het historisch kaartmateriaal is georeferereerd geraadpleegd op www.geopunt.be.

Het belangrijkste beschikbare historisch kaartmateriaal werd geraadpleegd om de gebruiksgeschiedenis van het onderzoeksgebied van de laatste eeuwen zo goed mogelijk te kennen. Met de Villaretkaart (1745-1748), de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden (1771-1778) en de Atlas der Buurtwegen (1841) worden drie momentopnames bekeken, voorafgaand aan de stafkaarten. De informatie afkomstig uit historisch kaartmateriaal kan een impact hebben op de inschatting van de kwaliteit van het eventueel aanwezige oudere bodemarchief. Beschikbare stafkaarten en luchtfoto's van het onderzoeksterrein werden geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.cartesius.be. Ze worden enkel weergegeven in voorliggende studie wanneer ze een relevante bijdrage kunnen leveren aan de onderzoeksvragen met betrekking tot de landschapshistoriek, de gebruiksgeschiedenis van het terrein of de evolutie van de historische bebouwing.

In het kader van de vraagstelling rond het archeologisch potentieel van het terrein werden de Centrale Archeologische Inventaris en de landschapsatlas geraadpleegd. De Centrale Archeologische Inventaris is een inventaris van tot nog toe gekende archeologische vindplaatsen. Vanwege het specifieke karakter van het archeologisch erfgoed dat voor ons verborgen zit in de ondergrond, is het onmogelijk om op basis van de Centrale Archeologische Inventaris met zekerheid uitspraken te doen over de aan- of afwezigheid van archeologische sporen.

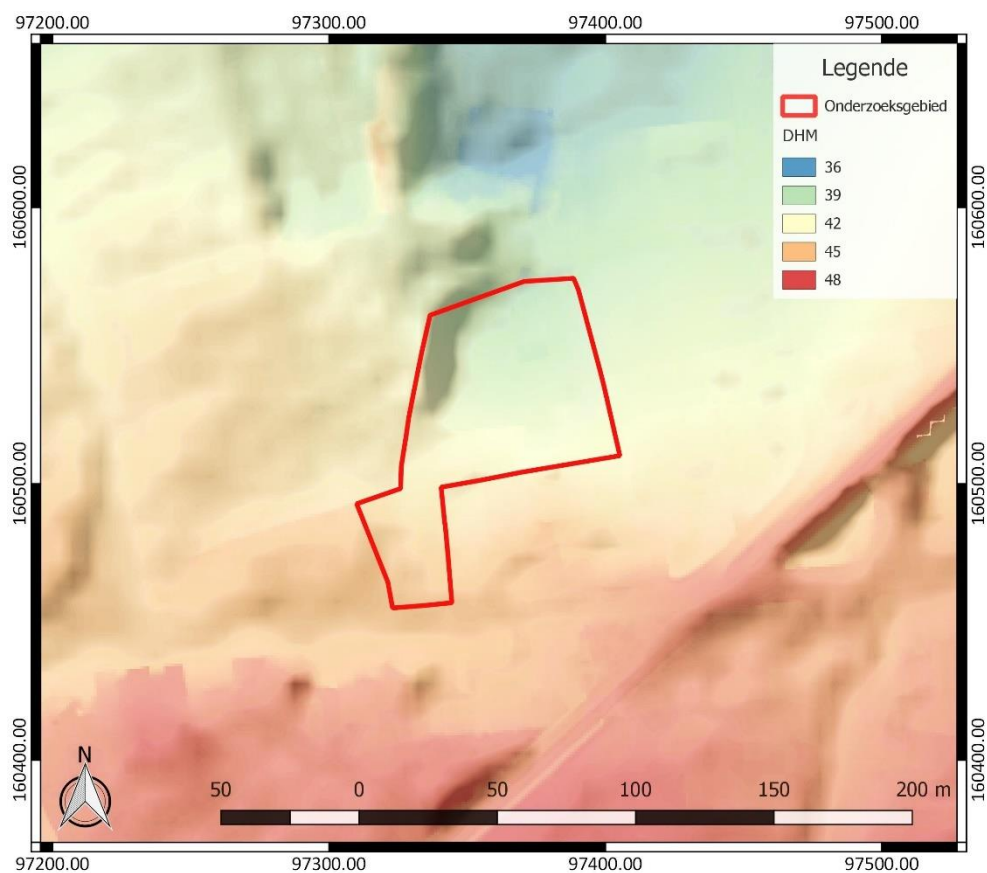
2.4 Assessmentrapport

2.4.1 Landschappelijke ligging van het onderzochte gebied

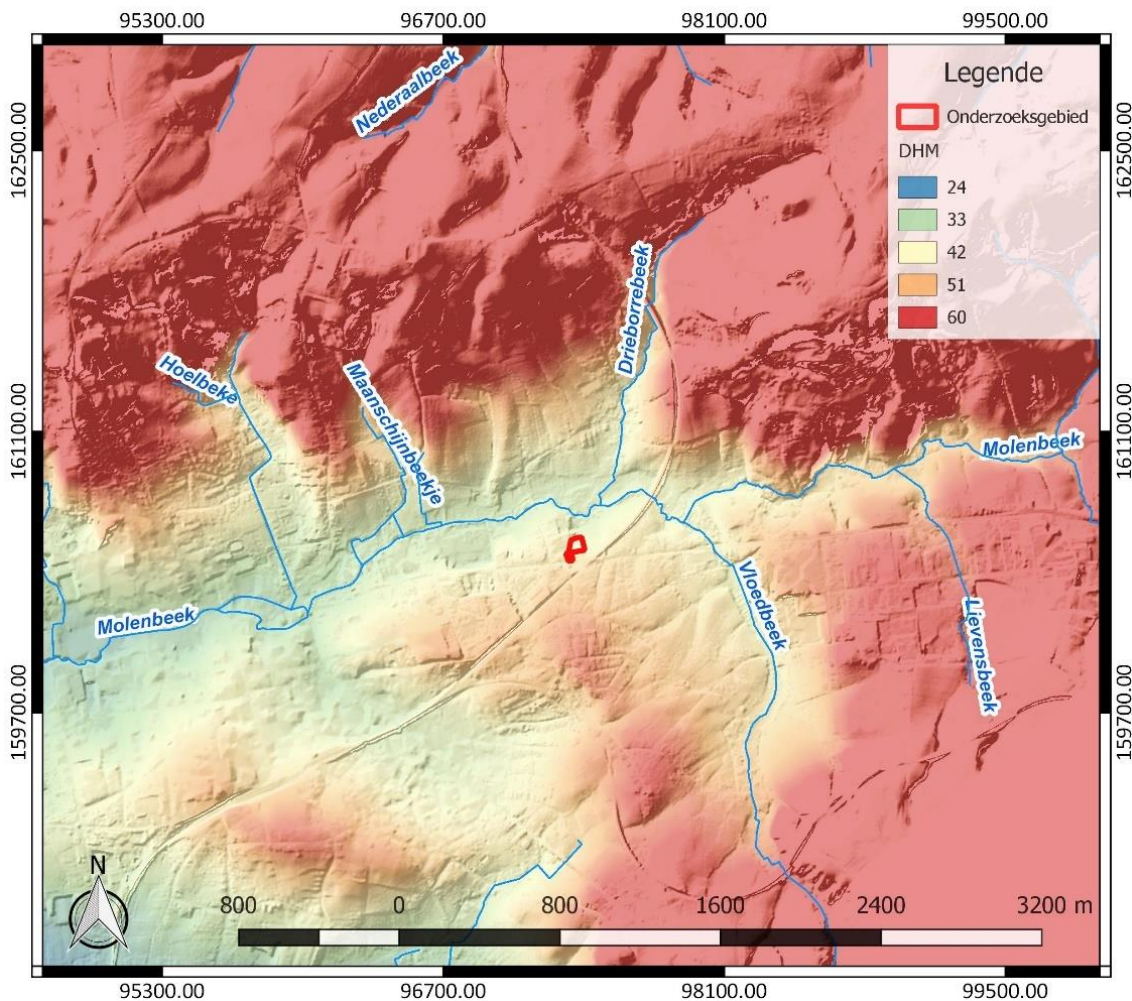
Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van het centrum van Ronse, langsheen de Ninovestraat in het zuiden (Figuur 23). Meer naar het oosten ligt de Drieborrebeekstraat, terwijl in het westen de Savooistraat gelegen is. Volgens het gewestplan is het terrein gelegen in woongebied en gebieden voor milieubelastende industrieën. Hydrografisch behoort het tot het Boven-Scheldebekken. Ten noorden stroomt de Molenbeek in westelijke richting (Figuur 25). In deze waterloop mondden verschillende andere waterlopen uit die de noordelijke rug ontwateren. Op enige afstand ten oosten van het terrein stroomt de Vloedbeek vanaf de zuidelijke rug eveneens naar de Molenbeek.

Figuur 23: Luchtfoto van 2020 met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 24: Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m, met aanduiding van het onderzoeksgebied

Figuur 25: Hydrografische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, Digitaal Hoogtemodel Vlaanderen II, DTM 1 m en Hillshade DHM Vlaanderen I, 5 m (<https://www.geopunt.be/kaart>)

Figuur 26: Hoogteverloop van noordnoordoost naar zuidzuidwest over het onderzoeksgebied (www.geopunt.be/kaart)

Geomorfologisch behoort Ronse tot de Vlaamse Ardennen (het Zuid-Vlaamse Heuvelland). Dit landschap is sterk golvend en wordt gekenmerkt door insnijdingen met kleine (beek)valleien. Het landschap werd vorm gegeven door erosie van zowel rivieren als hellingen. De topografie in de Vlaamse Ardennen varieert van minder dan 15 m tot meer dan 150 m TAW hoogte. De hoogste toppen bestaan uit de Formatie van Diest: de typische aanwezigheid van ijierzandsteenbanken maakte dit deel van het gebied zeer resistent tegen erosie. Algemeen wordt de ondergrond in de Vlaamse Ardennen gekenmerkt door een combinatie van loess en zandleem.³

³ Bogemans 2007, 4-5; Bogemans 2005, 1-2

Het onderzoeksgebied bevindt zich in de beekvallei van de Molenbeek, op iets hoger gelegen grond op de flank van een rug in het zuiden (Figuur 24) en in een sterk golvend gebied. Het terrein kent een hoogte van 39,3 tot 44,7 m TAW (Figuur 26).

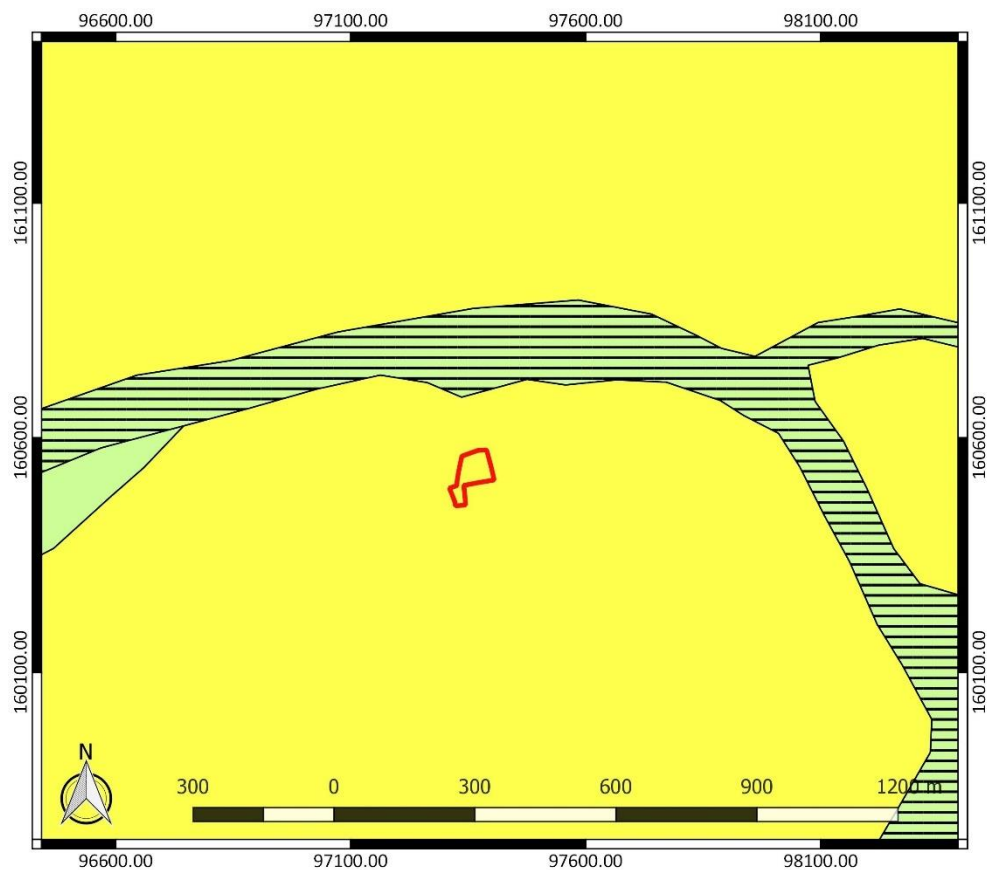
Figuur 27: Tertiaire geologische ondergrond met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

De tertiaire ondergrond van het onderzoeksgebied (Figuur 27) bestaat uit de Formatie van Kortrijk en meer bepaald uit het Lid van Saint-Maur. Dit wordt gekenmerkt door grijze klei die silthoudend is.⁴

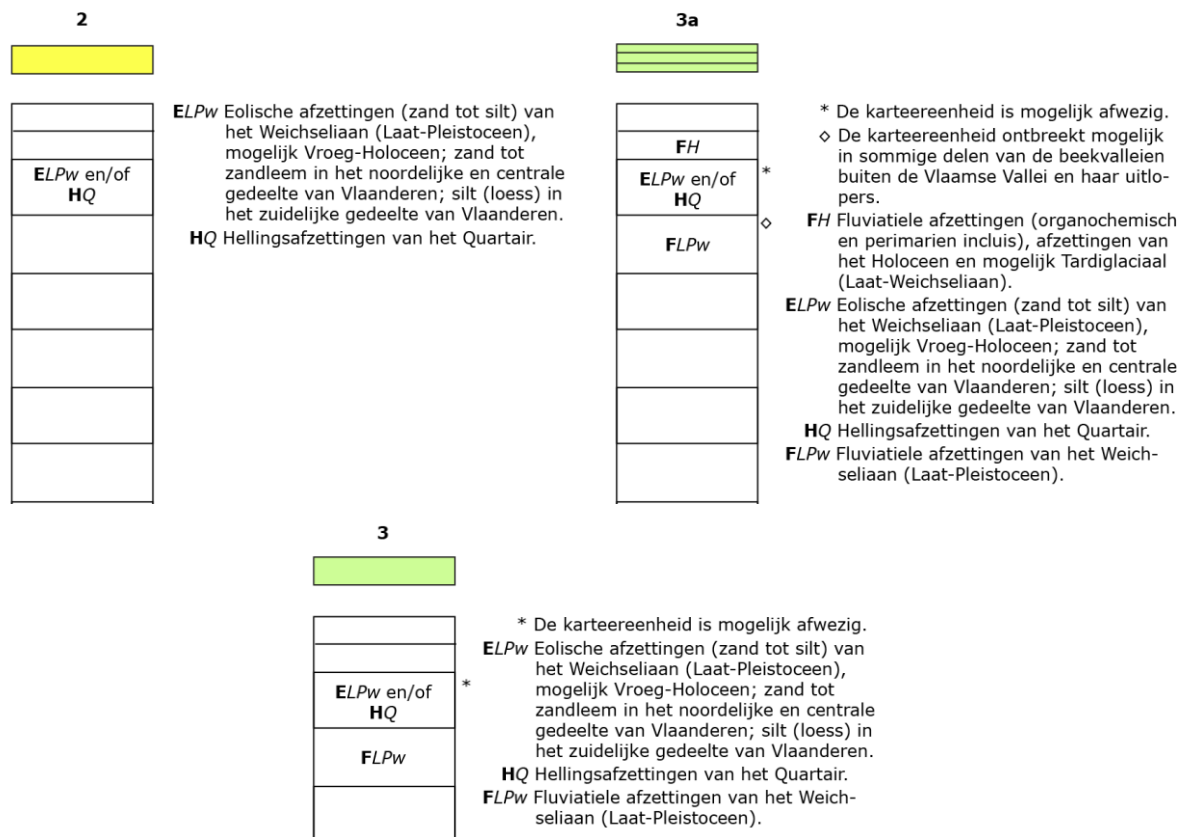
De quartairgeologische kaart (Figuur 28) geeft aan dat in het onderzoeksgebied eolische afzettingen van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen) en mogelijk van het Vroeg-Holoceen voorkomen, en/of hellingafzettingen van het Quartair.⁵

⁴ www.geopunt.be/kaart

⁵ www.geopunt.be/kaart

Figuur 28: Quartairgeologische kaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

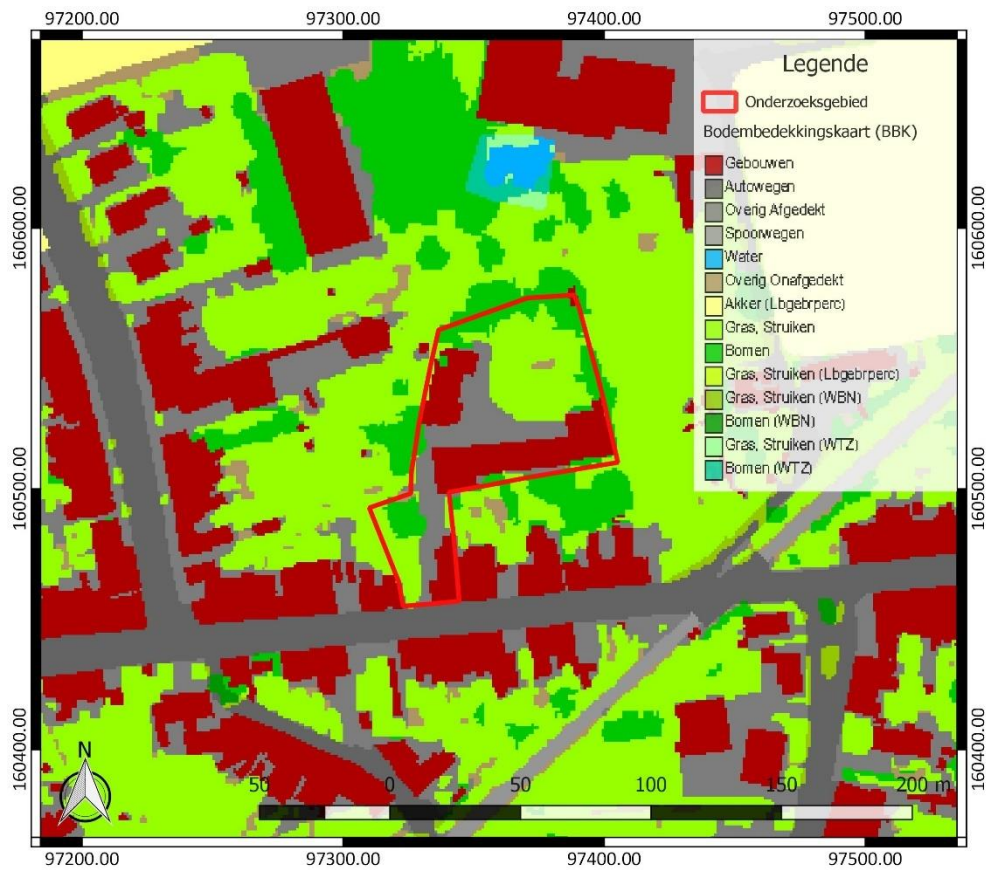
Figuur 29: Legende bij de quartairgeologische kaart (www.geopunt.be)

De bodemkaart (Figuur 30) situeert het onderzoeksgebied in een bebouwde zone (OB). Verder toont ze aansluitend aan de noordoostelijke zijde van het terrein een matig natte zandleembodem met een sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B-horizont (Ldc).

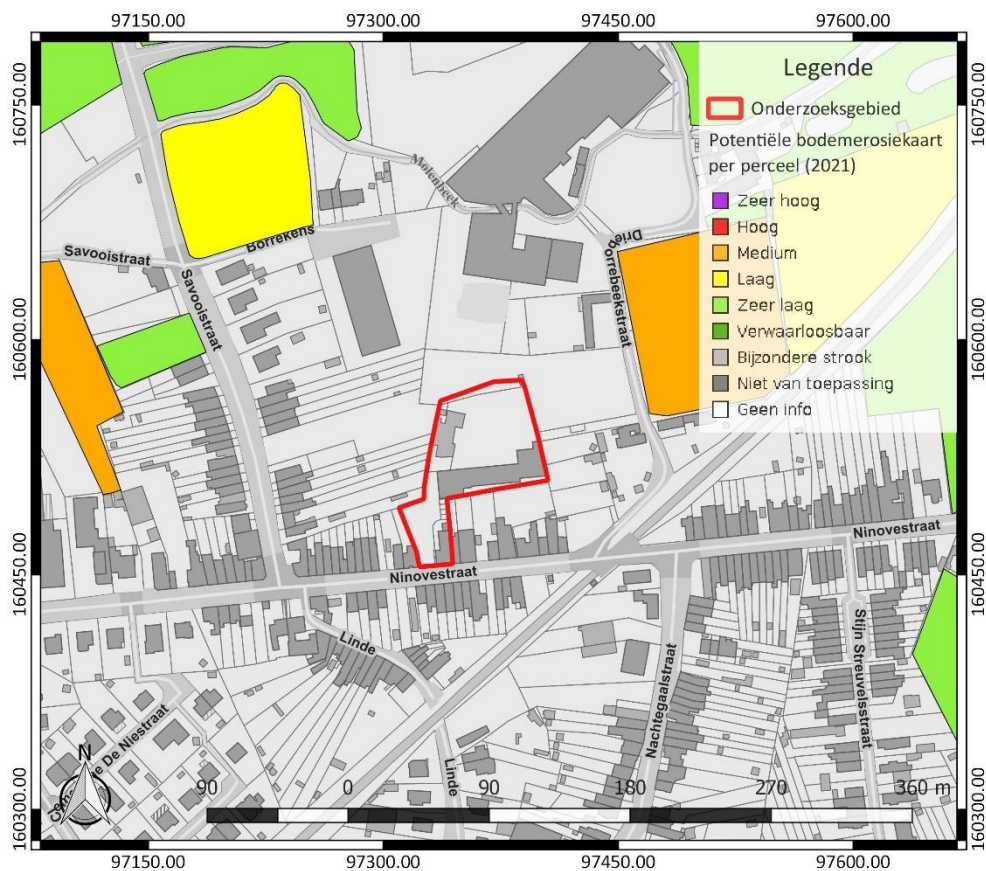

Figuur 30: Bodemkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

In het onderzoeksgebied zijn op de bodemgebruikskaart gebouwen en verhardingen te bemerken. Voor het overige wordt het onderzoeksgebied volgens de kaart ingenomen door gras, struiken en bomen (Figuur 31). Een klein deel, ongeveer ter hoogte van de vijver, wordt aangeduid als overig onafgedekt. Dit beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 23). Volgens de potentiële bodemerosiekaart is de erosiegevoeligheid binnen het onderzoeksgebied onbekend (Figuur 32). Percelen nabij het onderzoeksgebied hebben echter een erosiegevoeligheid die varieert van zeer laag tot laag en zelfs medium.

Figuur 31: Bodemgebruikskartaal met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 32: Potentiële bodemerosiekaart met aanduiding van het onderzoeksgebied, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

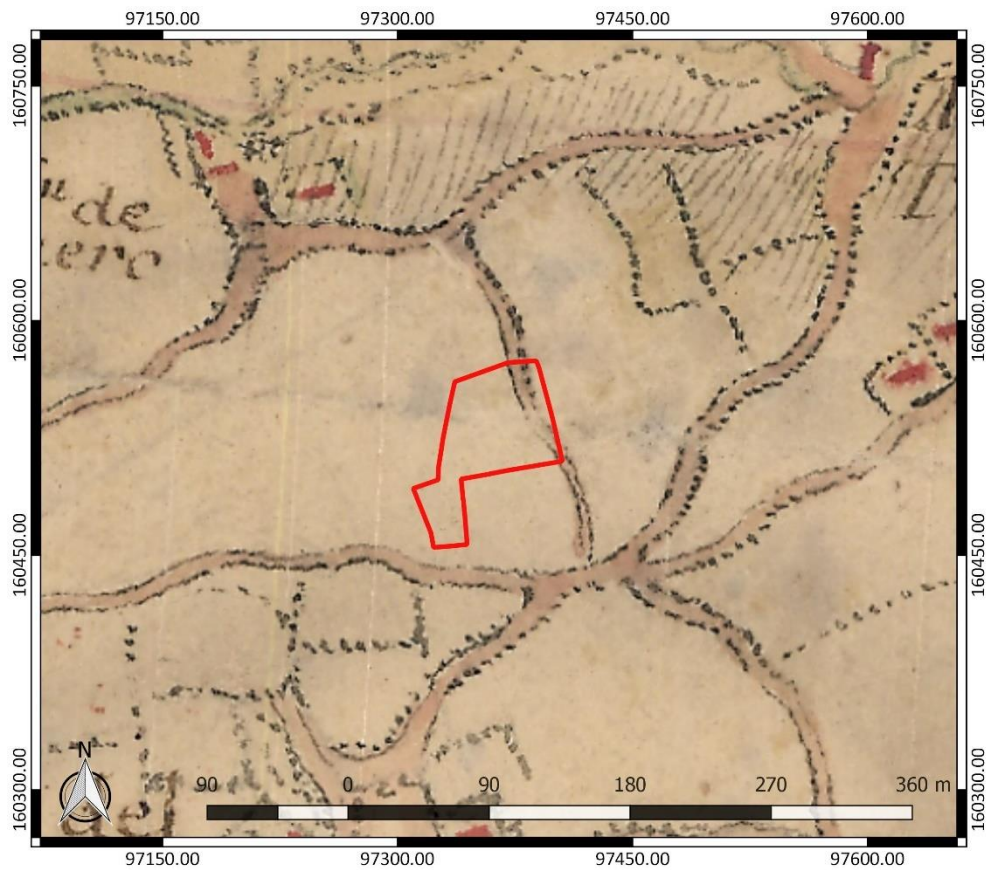
2.4.2 Historische beschrijving van het onderzochte gebied

De plaatsnaam Ronse gaat terug tot 'Rotnace' uit de tweede helft van de 9de eeuw en betekent zoveel als de vestiging bij de rivier Ronne. Het is echter duidelijk door verschillende vondsten van silex artefacten dat er al menselijke aanwezigheid in de regio was in het paleolithicum. Er zijn zelfs openluchtkampen en pijlpunten uit het mesolithicum aangetroffen, die wijzen op de aanwezigheid van rondtrekkende groepen jager-verzamelaars. Ook uit het neolithicum zijn sporen aangetroffen: het gaat hierbij om landbouwnederzettingen met silex artefacten. Uit de bronstijd stammen dan weer de ruim 17 grafheuvels waarvan er twee urnen bevatten die in grafkamers van lokale zandsteen waren geplaatst. De Romeinse aanwezigheid uit zich voornamelijk onrechtstreeks in het hergebruik van o.a. bouw materiaal, een grafmonument met een dansende Bacchante en een mijlpaal in de huidige Sint-Hermeskerk. Van de 4de tot de tweede helft van de 5de eeuw werd de regio bewoond door Salisch-Frankische stammen.⁶

Een klooster gewijd aan Sint-Petrus en Paulus op de linkeroever van de Molenbeek en diens cirkelvormige omheining gaan waarschijnlijk terug tot een Merovingische stichting in de 7de eeuw. Tussen 831 en 834 schonk keizer Lodewijk de Vrome het gebied aan de abdij op de Inde bij Aken. In 880 werd het gebied aangevallen door Noormannen. In het midden van de 10de eeuw ontwikkelde uit het eerdere klooster een kerkelijke site met bedevaartsoord van Sint-Hermes. Dit zorgde ervoor dat in de omgeving een stedelijke nederzetting ontstond. Tussen de Molenbeek en de aangelegde Lozebeek ontstonden in het midden van de 10de eeuw bovendien verschillende mottes. De stedelijke nederzetting richtte zich voornamelijk op de wolnijverheid en lakenhandel, wat ervoor zorgde dat de handelaars uit Ronse een plaats kregen in de Leuvense lakenhal en werden vrijgesteld van belasting. In 1264 werd de stad van de abdij afgekocht door de heer van Wattripont. Tussen 1280 en 1293 kwamen de stad Ronse en zijn omgeving in handen van de toenmalige graaf van Vlaanderen, waardoor het een zetel van de heerlijkheid werd met verschillende lenen in de omliggende gebieden. Het huidige grondgebied van Ronse kende echter nog twee andere heerlijkheden, namelijk de vrijheerlijkheid (zogenaamde 'Vrijheid') en de 'heerlijkheid en vrijheid van Landenbourg'. Vanaf de 15de eeuw wisselde het gebied van Ronse verschillende malen van eigenaar. Bovendien schakelde Ronse omstreeks die periode over van de bemoeilijkte wolnijverheid naar de productie van vlas, waardoor het een belangrijk economisch centrum van grof linnen werd. Door verschillende oorzaken kwam de stad op het einde van de 16de eeuw in een economische crisis terecht. De verschillende heerlijkheden werden op het einde van de 18de eeuw bij de annexatie bij Frankrijk samengevoegd tot één gemeente en de economische focus van de regio lag nog tot in de jaren 1960 op de textielsector.⁶

Op de Villaretkaart, genoemd naar Jean Villaret, ingenieur-geograaf bij het Franse hof en één van de makers (1745-1748), bevindt er zich langs de oostzijde van het onderzoeksgebied een weg (Figuur 33). De Molenbeek ligt in het noorden nog net binnen het kaartbeeld. Ten zuiden van het onderzoeksgebied is de historische voorloper van de Ninovestraat gelegen. Er bevindt zich geen bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk is het terrein in gebruik als grasland of akkerland.

⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ronse [online] <https://id.erfgoed.net/themas/14132> (Geraadpleegd op 03-03-2021)

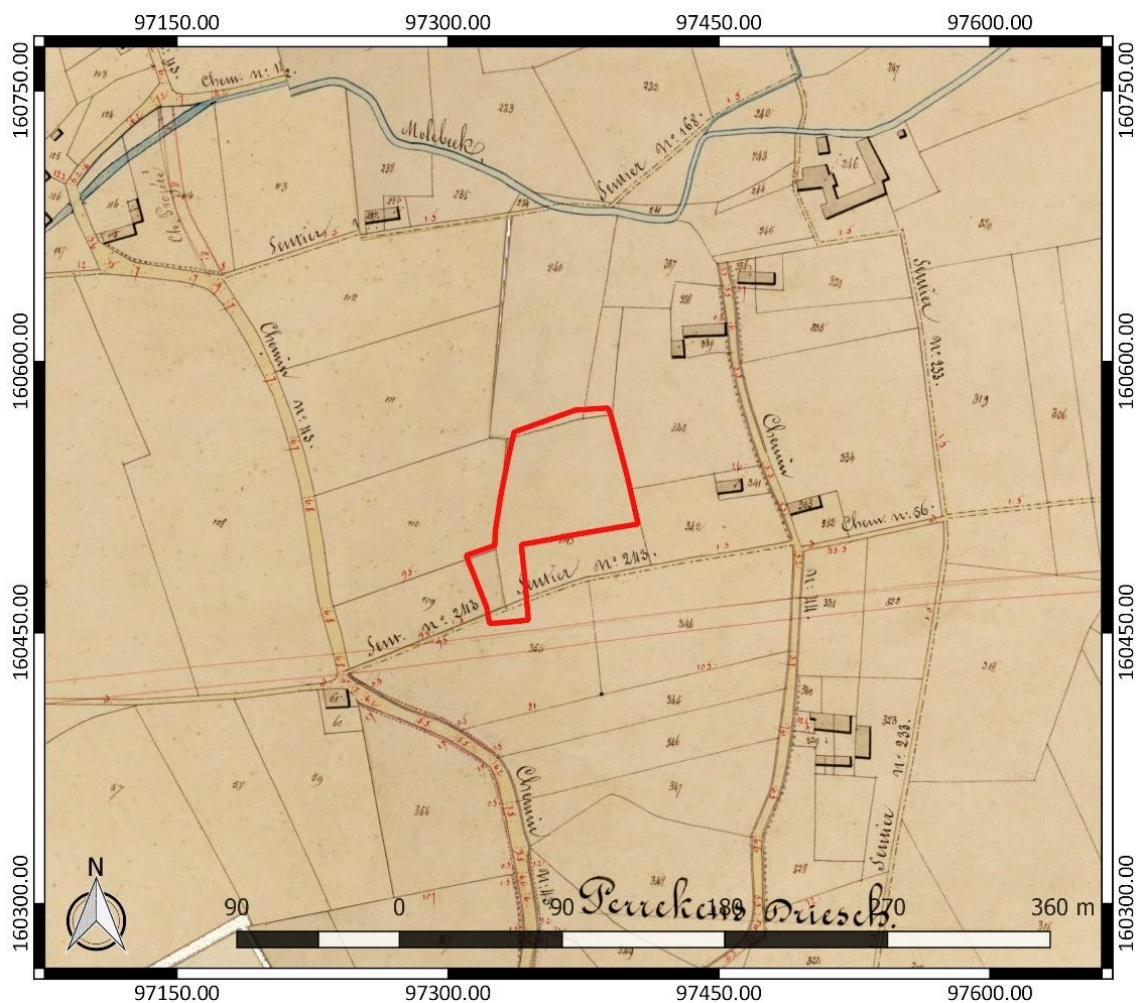
Figuur 33: Villaretkaart met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Figuur 34: Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

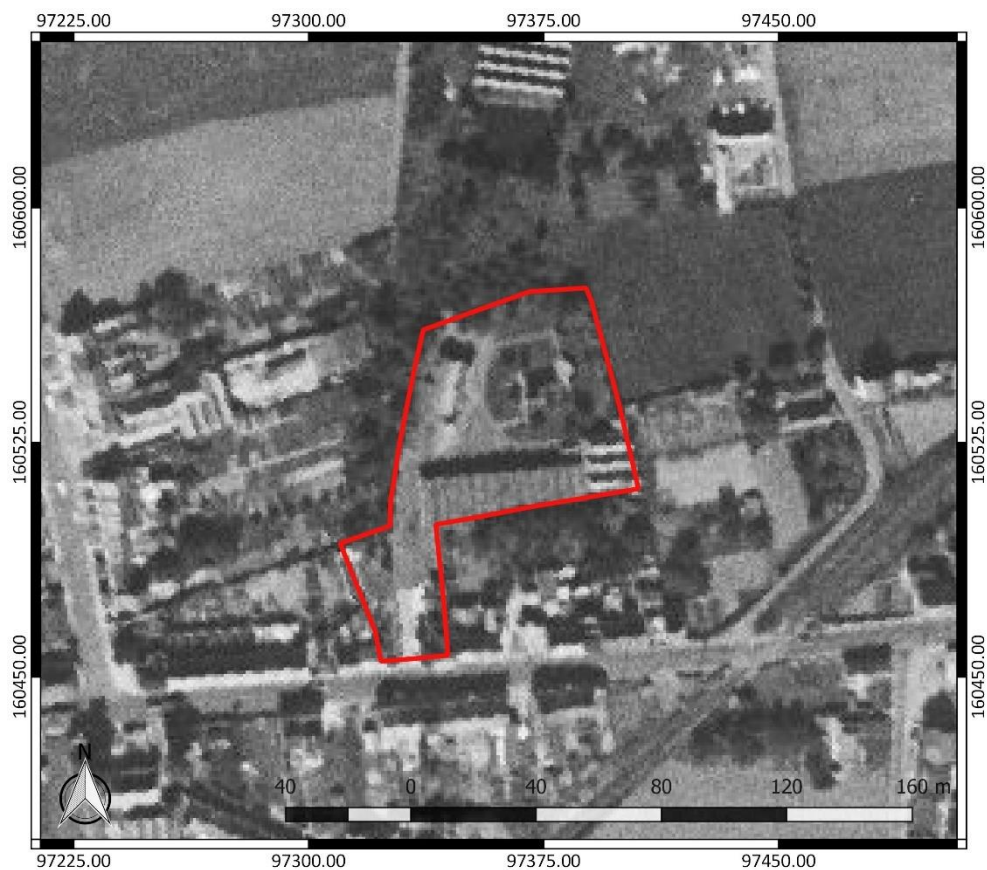
Op de Kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgemaakt op initiatief van graaf de Ferraris (1771-1778), is te zien dat het oosten en zuiden van het onderzoeksgebied in gebruik zijn als akkerland, terwijl het westen in gebruik is als grasland met enkele bomen (Figuur 34). Er stroomt een waterloop langsheen de noordelijke grens, maar het is niet duidelijk of dit om de Molenbeek gaat. De historische voorloper van de Ninovestraat die op de Villaretkaart staat, is hier niet aanwezig. De historische voorloper van de Savooistraat in het westen is wel zichtbaar. Het onderzoeksgebied bevindt zich ten noordoosten van de historische dorpskern van Ronse, op enige afstand ervan.

Op de Atlas der Buurtwegen (1841) is nog steeds geen bebouwing te zien binnen het onderzoeksgebied. Vermoedelijk was het terrein nog steeds in gebruik als akkerland en/of grasland (Figuur 35).

Figuur 35: Atlas der Buurtwegen met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

Een luchtfoto uit 1971 (Figuur 36) geeft voor het eerst een beeld van de huidige bebouwing binnen het onderzoeksgebied. Een luchtfoto uit 1979-1990 (Figuur 37) toont dat de bebouwing in de omgeving van het onderzoeksgebied nog verder uitgebreid is. Het beeld komt overeen met het beeld dat we zien op een recente luchtfoto (Figuur 23).

Figuur 36: Luchtfoto uit 1971 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

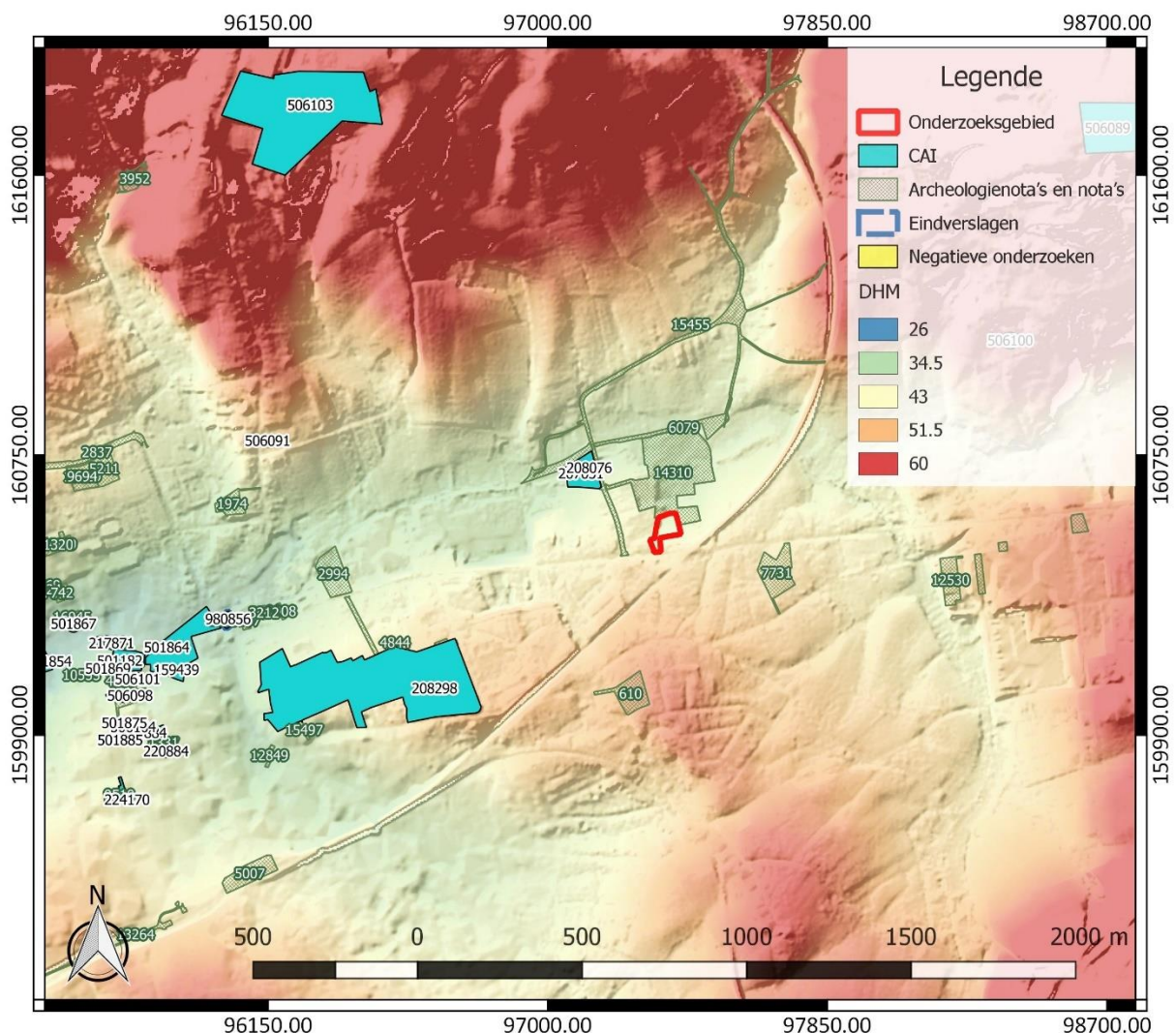
Figuur 37: Luchtfoto uit 1979-1990 met aanduiding van het onderzoeksgebied (www.geopunt.be)

2.4.3 Het onderzochte gebied in zijn archeologisch kader

De Centrale Archeologische Inventaris (CAI) vermeldt een aantal locaties in de omgeving van het onderzoeksgebied waar archeologische resten gekend zijn (Figuur 38). De in de nabijheid gelegen archeologische waarden en de locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging worden besproken. Ze zijn het relevantste om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten.

Voor percelen aansluitend aan de noordzijde van het onderzoeksgebied werd een archeologienota (ID 14310) opgesteld.⁷ Deze biedt echter geen relevante aanvulling voor het onderzoeksgebied.

Ten noordwesten van het onderzoeksgebied werden in de Savooistraat (CAI ID 207031) paalkuilen, greppels en een depressie met nederzettingsafval uit de volle middeleeuwen aangetroffen. Mogelijk kunnen in de sporenclusters twee gebouwplattegronden herkend worden. Verder werden er nog een structuur op bakstenen pijlers uit de nieuwe tijd en een deel van een gebouw dat mogelijk een ververij uit de 20ste eeuw betreft, aangetroffen.⁸

Figuur 38: Overzichtskartaal Centrale Archeologische Inventaris met aanduiding van het onderzoeksgebied (<https://geo.onroerenderfgoed.be/>), weergegeven op het DTM 1 m en Hillshade DHM 5 m

⁷ De Smaele/Pieters 2020

⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Borrekens [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/207031> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

Op quasi dezelfde locatie in de Savooistraat (CAI ID 208076) werd bij een opgraving een meerperiodensite aangetroffen. Uit het neolithicum dateren een schrabber en een microkling in silex. In een greppel en een windval werd Romeins handgevormd aardewerk gevonden. Uit de volle middeleeuwen dateren verschillende gebouwstructuren, greppels en depressies. Het aardewerk plaatst de sporen in de late 12de tot 13de eeuw. Er kan er een fasering in opgemerkt worden. Bovendien werd in een kuil uit de volle middeleeuwen ook een fragment van een kogelpot uit de vroege middeleeuwen aangetroffen.⁹ Op deze site bevond zich verder ook de watermolen 'Molen te (S)queere' (Bouwkundig element ID 29016) die aan de Molenbeek gelegen was. De eerste vermelding van deze watermolen stamt uit 1374.¹⁰

Ten noordwesten van het onderzoeksgebied werden te Haegeveld (CAI ID 506091) mogelijk enkele Romeinse crematiegraven aangetroffen.¹¹

Op grotere afstand ten westen van het terrein werd op locaties met een gelijkaardige landschappelijke ligging een cluster archeologische restanten aangetroffen. Deze sites bevinden zich meer binnen en rond het centrum van Ronse en worden hieronder besproken.

Bij onderzoek in de Sint-Martensstraat (CAI ID 501887) werd een los fragment silex uit het (midden)neolithicum aangetroffen. Verder kwamen nog de bakstenen funderingen en kelder van een middeleeuws huis aan het licht.¹²

In de Stadstuin in de Elzelestraat (CAI ID 208298) werden bij een archeologisch vooronderzoek kringgreppels uit de metaaltijden en nederzettingssporen en crematiegraven uit de Romeinse tijd aangetroffen. Ook kwamen de resten van de afgebrande Bruulmolen aan het licht die in 1921 werd afgebroken. Bij de uiteindelijke opgraving van het terrein werden drie kringgreppels van grafheuvels uit de midden-bronstijd aangetroffen. Uit de vroege Romeinse tijd stammen enkele ovale tot ronde kuiltjes die geïnterpreteerd werden als mogelijke crematiegraven. Een twintigtal brandrestengraven en een aantal leemwinningskuilen dateren uit de Midden-Romeinse tijd. Hetzelfde geldt voor verschillende greppelsystemen die wijzen op landindeling en een enclosure met verschillende clusters van paalkuilen en een wegtracé die tussen de 1ste en 3de eeuw na Chr. gedateerd worden. Uit de overgang van de vroege naar de volle middeleeuwen stammen een enclosure met enkele gebouwen en clusters van paalsporen, een mogelijke aanlegpoging van een waterput en een drenkpoel die tussen de 9de en 11de eeuw gedateerd worden. De plattegronden zijn afkomstig van drie gebouwen: twee grote drieschepige gebouwen en een tweeschepig, kleiner gebouw. Ten slotte werd nog een uitgebreid percelleringssysteem uit de nieuwe tijd aangetroffen.¹³

Bij archeologisch onderzoek ten zuiden van de Sint-Hermeskerk (CAI ID 506101) werden een Romeinse munt van Caius Maxentius en een beker in terra sigillata uit de 4de eeuw aangetroffen. Bovendien werden enkele fragmenten aardewerk mogelijk aan de Merovingische en Karolingische

⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Savooistraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208076> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Watermolen Molen te Squeere [online] <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/29016> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Haegeveld [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506091> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Martensstraat 26 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501887> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: De Stadstuin [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/208298> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

periode toegewezen. In een natuurlijke depressie werden verschillende opvullingsfasen herkend waaronder een pakket met dierlijke beenderresten dat vermoedelijk uit de 13de of 14de eeuw stamt.¹⁴

In de Sint-Pietersnieuwstraat (CAI ID 501860) werden de funderingen van twee bruggen over de Molenbeek aangetroffen, die reeds bestonden in 1315.¹⁵

Bij onderzoek aan de Sint-Pieterskerk en Sint-Hermeskerk (CAI ID 501182) werd een klooster aangetroffen met drie bouwfases tussen de 12de en het midden van de 17de eeuw. In de omgang van het klooster werden bovendien drie ovens aangetroffen die vermoedelijk gebruikt werden voor het bakken van tegels in de 15de eeuw. Ook werd er een waterput met houten onderbouw en stenen bovenbouw met (post-)middeleeuwse datering aangetroffen. Verder werden twee klokkenvormen uit 1711 en vlakgraven van bijzettingen tussen de 13de en 18de eeuw gevonden. Onderzoek van de kerken zelf leerde dat de Sint-Hermeskerk ontstond uit een Romeinse kerk met crypte die later verschillende malen hersteld en herbouwd werd. De kleinere Sint-Pieterskerk bevond zich ten noorden van de Sint-Hermeskerk en deed dienst als voorlopige kerk tot wanneer de Sint-Hermeskerk voltooid werd. Bij de Sint-Pieterskerk werden bovendien de resten van een klokkenoven aangetroffen die mogelijk al uit de 11de eeuw dateert. Ook bevonden zich in en rond de voorlopige kerk een heel aantal stenen graven, waarvan sommigen met nis en/of inscriptieplaat, die uit de 11de tot 12de eeuw stammen. Enkele paalgaten die bij de onderzoeken werden aangetroffen, stammen mogelijk uit de 10de eeuw. Ook enkele vlakgraven zouden in de 9de of 10de eeuw zijn aangelegd. In de bouw van de kerken werd bovendien materiaal uit de Romeinse tijd gerecupereerd.¹⁶ Meer naar het zuiden werd een tweede voorlopige kerk aangetroffen: de Sint-Martinuskerk (CAI ID 506098). Vermoedelijk gaat de kerk terug tot de 12de eeuw, maar tegenwoordig is ze verdwenen.¹⁷

Nabij de kerken werd de Vierschaar (CAI ID 501869) aangetroffen, mogelijk met bijhorende kelder met bakstenen gewelf. Op deze site werden bovendien ook restanten van de kerkhofmuur en een oudere weg gevonden.¹⁸ In de Schipstraat (CAI ID 501888) werden een gracht of kuil aangetroffen die mogelijk onderdeel uitmaakte van de vroegere walgracht van de Vrijheid Ronse.¹⁹ Ook op het Rooseveltplein (CAI ID 501875) werd een gracht aangetroffen die mogelijk onderdeel was van een stadsomwalling of dienst deed als afwateringskanaal.²⁰

Op de Grote Markt (CAI ID 220884) werden de sporen van een laatmiddeleeuwse artisanale zone met poel, een greppel, (puin)kuilen en kuilen met pottenbakkersafval gevonden. Een bakstenen beerput en waterput dateren uit de 18de eeuw.²¹

¹⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Square Albert [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506101> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Steenbrugge [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501860> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Pieterskerk en Sint-Hermeskerk [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501182> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Martinuskerk [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506098> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Vierschaar [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501869> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

¹⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Schipstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501888> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Boekhandel De Standaard [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501875> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ronse Grote Markt [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/220884> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

In de Peperstraat 21-31 werden ophogingslagen uit de 13de eeuw en een gracht waarvan de oudste opvulling te situeren is in de 13de of 14de eeuw aangetroffen. Enkele funderingen dateren algemeen in de late middeleeuwen. Een (leemwinnings)kuil, een brandlaag, verschillende funderingen, een mestkuil en enkele beerbakken zijn in de 15de tot 16de eeuw te dateren. Bovendien werd ook een 17de-eeuwse brandlaag aangetroffen.²² Op dezelfde locatie (CAI ID 506104) werd een afvalkuil met pottenbakkersafval en ovenfragmenten uit de late middeleeuwen tot nieuwe tijd aangetroffen. Verder kwamen nog diepe grachten en kuilen met afvalmateriaal van ijzerwinning en -bewerking uit dezelfde periode aan het licht.²³ Ook de Peperstraat zelf werd archeologisch onderzocht (CAI ID 501884). Hierbij werden middeleeuwse wegniveaus en een houten 19de-eeuwse riolering aangetroffen.²⁴

Bij een toevalsvondst en het daaropvolgend evaluerend terreinonderzoek werd in de Priestersstraat (CAI ID 159439) een beek onderzocht. Hierbij kwamen een reeks houten palen uit de 14de eeuw aan het licht die dienst deden als oeverbeschoeiing. Deze werd later vervangen door een bakstenen overwelling. Uit de beek werden bovendien nog lederen vondsten, munten en aardewerk gerecupereerd die eveneens uit de 14de eeuw stammen.²⁵

Op dezelfde locatie als bovenstaande werden bij een erfgoedonderzoek (CAI ID 501864) een loden penning met het stadswapen, een klein bronzen heiligenbeeldje, mogelijk een onderdeel van een apostellepel of- mes of bedevaartsteken, een verguld bronzen sieraad en vermoedelijk een restant van een gesp of paardentuig of pelgrimssieraad uit de late middeleeuwen aangetroffen. Een silexartefact heeft een onbepaalde datering.²⁶

Bij een proefputtenonderzoek in de Watermolenstraat (CAI ID 217871) werden ophogingslagen uit de late middeleeuwen en stadsbewoningssporen uit de nieuwe tijd aangetroffen.²⁷

Aan de Sint-Pietersnieuwstraat (CAI ID 501889) werden zandsteenblokken en een baksteen- en arduinsteenlaag uit de 16de eeuw aangetroffen. Verder werden nog bakstenen funderingen en houten palen uit de nieuwe tijd aangetroffen.²⁸

Op het Franklin Rooseveltplein (CAI ID 501885) werden een bakstenen waterput die teruggaat tot het einde van de 17de eeuw en een brandlaag uit 1719 aangetroffen.²⁹ Bij een werfbegeleiding in de Beekstraat (CAI ID 980856) werden aardewerk, kuilen en ophogingslagen uit de 18de en 19de eeuw

²² Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Peperstraat 21-31 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/211734> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²³ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Peperstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/506104> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁴ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Peperstraat II [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501884> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁵ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hoge Mote onderzoek 2006 [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/159439> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁶ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Hoge Mote [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501864> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁷ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ronse - Familia [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/217871> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁸ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Sint-Pietersnieuwstraat I [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501889> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

²⁹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Rooseveltplein [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/501885> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

aangetroffen.³⁰ In de Abeelstraat (CAI ID 224170) werden de restanten van een 19de-eeuwse tot 20ste-eeuwse baksteenbakkerij aangetroffen.³¹

Andere gekende archeologische waarden in de omgeving van het onderzoeksgebied bevinden zich al op vrij grote afstand ten opzichte van het onderzoeksgebied of kennen een verschillende landschappelijke ligging. Ze zijn weinig relevant om het archeologisch potentieel van het terrein in te schatten. Daarom worden ze hier niet nader toegelicht. Bekrachtigde archeologienota's of nota's van terreinen in de omgeving bieden geen relevante aanvulling op de reeds besproken CAI-locaties. Daarom lichten we ze hier niet afzonderlijk toe.

2.4.4 Interpretatie van het onderzochte gebied en synthese

Na uitvoering van het bureauonderzoek kunnen de onderzoeksvragen die vooropgesteld werden, beantwoord worden.

Welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologisch potentieel van het terrein? Wat is de landschapshistoriek en de gebruiksevolutie van het terrein?

Het onderzoeksgebied is gelegen ten oosten van het centrum van Ronse. Het terrein kent een gunstige landschappelijke ligging aan de beekvallei van de Molenbeek, op iets hoger gelegen grond op de flank van een rug in het zuiden. Archeologisch onderzoek in de ruimere omgeving toont aan dat resten van de steentijd tot de nieuwste tijd voorkomen in de regio.

Vanaf de 18de eeuw beschikken we over historische kaarten en luchtfoto's om de gebruiksevolutie van het terrein te reconstrueren. Deze tonen aan dat het terrein lang in gebruik bleef als akkerland en/of grasland. Op een luchtfoto uit 1971 zien we voor het eerst de huidige bebouwing op het perceel verschijnen. Vandaag de dag is een groot deel van het onderzoeksgebied bebouwd of verhard. Hierdoor is de toplaag van het bodemarchief wellicht aangetast, waardoor het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite laag is. Sporen kunnen wel nog bewaard zijn gebleven.

Wat is de impact van de geplande werken?

Binnen bijna het volledige onderzoeksgebied worden werken gepland. De werken omvatten ook de sloop van de bestaande bebouwing op de achterliggende percelen. Vervolgens worden een appartementsgebouw, garages, paarkeerplaatsen, een oprit en een wadi aangelegd. Het appartementsgebouw wordt voorzien van een kelder. Enkel de woning die zich in het zuiden van het onderzoeksgebied aan de straatzijde ter hoogte van de Ninovestraat 162 bevindt, blijft volledig vrijwaard. Hier worden geen werken gepland, waardoor dit perceel bij bijkomend archeologisch onderzoek uit het onderzoeksgebied kan worden gesloten voor verder vooronderzoek (Figuur 39). In een zone van 5231 m² van het onderzoeksgebied wordt het bodemarchief bedreigd door de geplande werken in het kader van de vergunningsaanvraag.

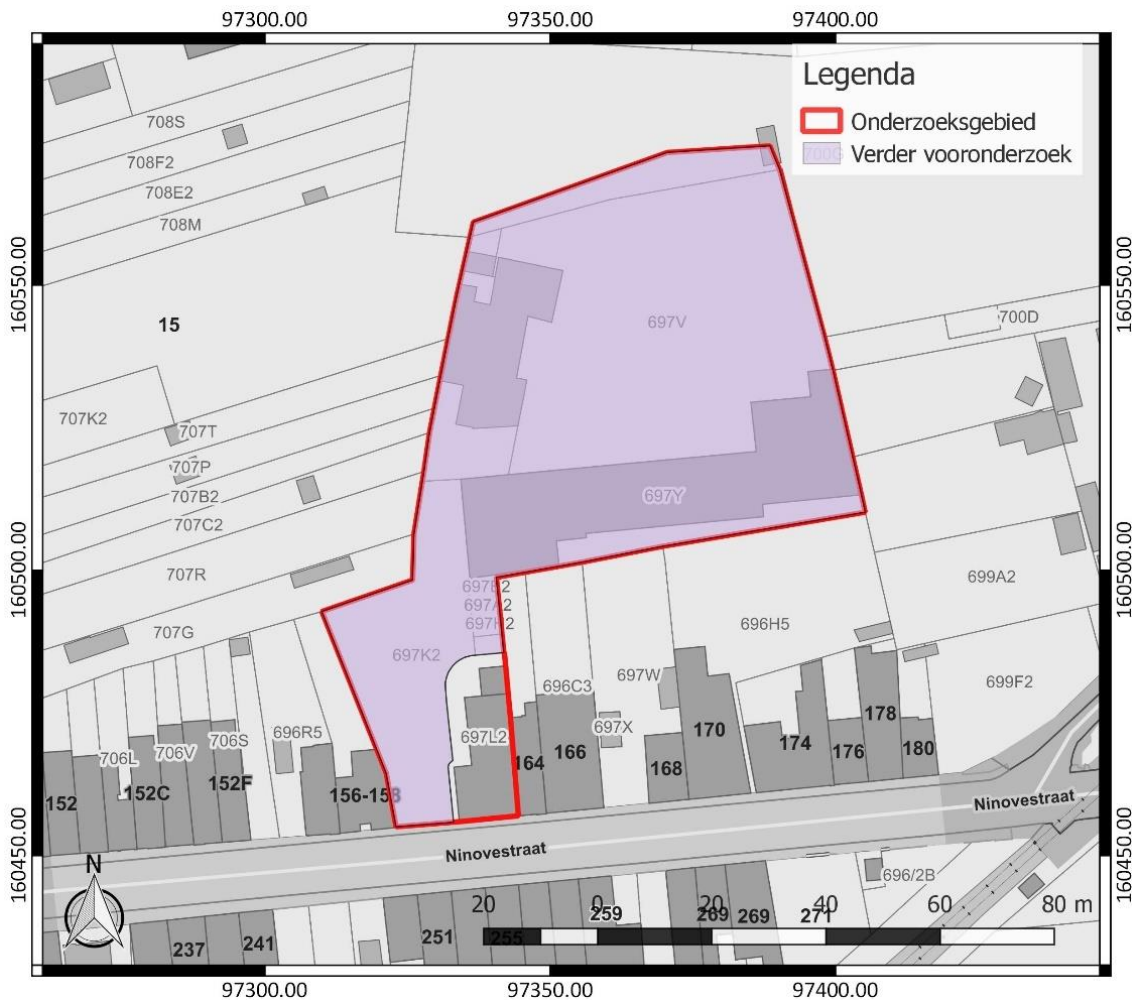
2.4.5 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Het bureauonderzoek toont aan dat het onderzoeksgebied archeologisch potentieel kent. Deze inschatting is gebaseerd op de gunstige landschappelijke ligging van het terrein op hogere gronden binnen de beekvallei van de Molenbeek. Het is niet duidelijk in hoeverre eerdere bebouwing op het terrein het bodemarchief verstoord heeft. Wellicht werd de toplaag van het bodemarchief aangetast, waardoor het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite laag is. Sporen kunnen wel nog bewaard zijn gebleven. De geplande werken betekenen een ernstige bedreiging van het

³⁰ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Ronse Bruul-Beekstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/980856> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

³¹ Agentschap Onroerend Erfgoed 2021: Abeelstraat [online] <https://id.erfgoed.net/waarnemingen/224170> (Geraadpleegd op 04-03-2021)

onderzoeksgebied in een zone van ca. 5231 m². Daaruit volgt dat bijkomend archeologisch vooronderzoek nodig is in deze zone.

Figuur 39: Nodig geachte maatregelen, weergegeven op het GRB (www.geopunt.be)

Voor het verdere vooronderzoek wegen we verschillende onderzoeksmethodes af. Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Het potentieel op kennisvermeerdering is voor deze onderzoekstechniek te beperkt. Veldkartering is niet mogelijk binnen het onderzoeksgebied, omdat het terrein grotendeels in gebruik is als grasland en bebouwd is.

Landschappelijk bodemonderzoek is wel interessant om de bewaringstoestand van de bodem te onderzoeken. Dit kan echter ook aan de hand van andere onderzoeksmethodes. Omdat het potentieel op een goed bewaarde steentijd artefactensite slechts laag is, is het kosten-baten beter om meteen over te gaan tot de uitvoering van een proefsleuvenonderzoek.

Wel dient een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd te worden om de bewaringstoestand van de bodem te onderzoeken en om na te gaan of binnen het onderzoeksgebied relevante archeologische sporen aanwezig zijn. Deze onderzoekstechniek biedt daarvoor voldoende ruimtelijk inzicht en is geschikt omdat een site zonder complexe verticale stratigrafie verwacht wordt.

3 Samenvatting

Het onderzoeksgebied is landschappelijk gunstig gelegen op net iets hoger gelegen grond aan de rand van een beekvallei. Aan de hand van het bureauonderzoek wordt minstens plaatselijk een goede bewaring van het bodemarchief verwacht. Het toont verder ook aan dat in de regio relevante archeologische resten gekend zijn van de steentijd tot de nieuwe tijd. Een evaluatie van de geplande bodemingrepen geeft aan dat het grootste deel van het bodemarchief binnen het onderzoeksgebied bedreigd is. In het zuiden worden ter hoogte van de Ninovestraat 162 geen bodemingrepen gepland, waardoor dit deel van het terrein uitgesloten wordt voor bijkomend archeologisch vooronderzoek. Door de aanwezigheid van recente bebouwing en verharding is de toplaag van het bodemarchief wellicht aangetast, waardoor het potentieel op een steentijd artefactensite laag is. Archeologische sporen kunnen wel nog bewaard zijn gebleven. Gezien het archeologische potentieel van het terrein is verder archeologisch vooronderzoek dus aangewezen.

4 Bibliografie

4.1 Publicaties

Bogemans F., 2005: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 30/38 Geraardsbergen & Ath (deel)*, Brussel.

Bogemans F., 2007: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart. Kaartblad 29 Kortrijk*, Brussel.

De Smaele B./H. Pieters, 2020: *Archeologienota naar aanleiding van de geplande sloopwerken en bouw van nieuwbouwwoningen op de Meuniersite te Ronse*, Gent (Onderzoeksrapport Hembyse Archeologie 128).

4.2 Websites

Cartesius (2021)
<https://www.cartesius.be>

Databank ondergrond Vlaanderen (2021)
<https://dov.vlaanderen.be/>

Geoportaal Onroerend Erfgoed (2021)
<https://geo.onroenderfgoed.be/>

Geopunt Vlaanderen (2021)
<https://www.geopunt.be/>

Inventaris Onroerend Erfgoed (2021)
<https://inventaris.onroenderfgoed.be>

Onderzoeksbalans Onroerend Erfgoed Vlaanderen (2021)
<https://www.onderzoeksbalans.be>

5 Bijlagen

5.1 Archeologische periodes

